

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

**THE ROLE OF BUDDHIST MONK FOR QUALITY OF LIFE
DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF LONG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE**

พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

พระครูสุจินธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ROLE OF BUDDHIST MONK FOR QUALITY OF LIFE
DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF LONG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE**

Phrakhrusujinthamniwit (Somjit Atipanyo)

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย	: พระครูสุจินตธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระเมธีธรรมมาลังกา, ผ.ศ.ดร., ป.ช.๕, พช.บ.,M.A.,Ph.D. : ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์, อบ. (ภาษาอังกฤษ), นศ.ม., (ศึกษานิเทศศาสตร์ มหาบัณฑิต), คด. (ศึกษานอกระบบ)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๕ มกราคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนใน ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอทองจังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๐ คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และแบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับระดับความคิดเห็น ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาเอกสาร พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งพุทธธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์ กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติปฏิบัติชอบ เพื่อที่อาจารย์ออกแสดงสังฆธรรมคำสอนของพระศาสดาให้แก่ชาวโลกได้เรียนรู้ และรับรู้สู่การปฏิบัติ พระสงฆ์มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ อีกทั้งได้มีหลายภาคส่วนเข้ามาร่วมดำเนินการ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมากขึ้น

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ พบว่า พระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักธรรม ๘ ด้าน คือ ๑) ด้านการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณี ๒) ด้านสุขภาพอนามัย ๓) ด้านสัมมาอาชีพ ๔) ด้านสันติสุข ๕) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ๖) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ๗) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ๘) ด้านสามัคคีธรรม

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๘ ด้าน พบว่า ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ และด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ให้ความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้ ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เอง ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชน เข้าวัดน้อยลง ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนจากกระแสโลกาภิวัตน์และอิทธิพลของสื่อยุคใหม่

Thesis Title : The Role of Buddhist Monk for Quality of life Devel : A Case Study of Long District, Phrae Province.

Researcher : Phrakhrusujinthamniwit (Somjit Atipanyo)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramethithammalangarn , Asistt. Prof. Dr. (Prayuddha Phuritatto)

: Dr. Parichat Poonyavivat Phd. B.A. (English), M.A. (Development Communication), Ph.D. (Non Formal Education).

Date of Graduation : January 15, 2012

ABSTRACT

The populations used in this research are 380 people in Tung-Lang Sub-district. The simple exemplary groups of people are the leaders in the community, students, the village headmen and the head of a group of villages. The instruments in collecting the data are the interview and the questionnaire and the record of the field data. The data analysis from the questionnaire and the complete program are used with the statistic of the percentage. For general information given by the population who had answered the questions, it is found that the statistical average and the standard deviation of the levels of their opinions are of importance to develop the communities. This point maintains the Buddha Dhamma which will help arising happiness and relationship between the Sangkhas and the communities. Moreover, the Sangkhas have to practice well and study hard to gather enough knowledge and then they can go around to preach the Buddha Dhamma to the worldly people.

From the study, it is found that the level of the people's opinions about the Sangkha roles in developing the quality of the people's lives are at the highest level. When considered on the 3 sides, it is found that giving knowledge about carrying out lives according to the Buddha Dhamma and the King's Philosophy of Efficiency Economics is of the highest average cost. That is to say that, monks have important roles in developing people's qualities of life in ethics and moralities. As good exemplary monks and the developing ones, it is found that they have applied the King's Philosophy of Efficiency Economics to carry out activities in the temples.

The development in the temples by the people's co-operation is of highest average. In supporting the projects of developing life qualities, the monks act as coordinators between the people and different offices. This causes them to understand the idea of development better.

The problems and the obstacles faced by the monks in developing people's life qualities are the lack of necessary knowledge and helpful information to support life development according to the Efficiency Economic Philosophy, the behavior of the monks which being less plainly and the less access to the temple of the people

The suggestion in this study is that every group of people should co-operate with one another in developing their states of life according to the Efficiency Economic Philosophy in order to reduce negative effects and to stay away from the stream of the world development and the influence of modern media

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลายๆ ท่านซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะท่าน พระครูโสภณพัฒนานุยุต, ผศ. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, พระเมธีธรรมมาลังการ ผศ.ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษา ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์, ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา ซึ่งรับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน) ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำและช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จาก ผศ.ศรี แนวรงค์, ผศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และ ผศ.รวิโรจน์ ศรีคำภา ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม และพร้อมกันนี้ก็ได้ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชนในเขตตำบลทุ่งแต้ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระราชมุนี (พล อากาโร ป.ธ.๘) อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ และพระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระมหาหสมบุญญ์ วุฒติกโร,ดร. และคุณ โยม ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาข้างต้น ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทุกท่าน และเพื่อนสหธรรมมิตรทุกรูปที่ให้กำลังใจ และให้ความเมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

ความดีทุกประการในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และบูชาคุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขอให้ท่านเหล่านั้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ให้พ้นทุกข์ภัยแห่งวัฏสงสาร ถึงทางแห่งมรรค ผลนิพพาน ในอนาคตกาลโดยทั่วกัน

พระครูสุจินธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญฺโญ)

๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	
๑๗	
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต	
๒๓	
๒.๔ แนวคิดและแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๒๘	
๒.๕ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๓๕	

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการศึกษา

๔๕

๓.๑ ขอบเขตการศึกษา

๔๕

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๔๖

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๔๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

๓.๔ การทดสอบเครื่องมือ

๔๘

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๕๐

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๕๑

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๕๑

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๕๓

๔.๑ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ๑๔ รูป เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

๕๓

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๔.๑.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๕๓

๔.๑.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์

๕๖

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๔.๒ ผลการวิจัยจากความคิดเห็นของประชาชน

๕๓

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

๖๕

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๖๖

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๖๖

๕.๒ อภิปรายผล

๖๘

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๗๐

บรรณานุกรม

๗๑

ภาคผนวก

๗๕

ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๗๖

ภาคผนวก ข หนังสือของความอนุเคราะห์, เชิญผู้เป็นวิทยากรอบรมสัมมนา,

๘๑

เชิญผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนาและกำหนดการ

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์คณะสงฆ์ รูปภาพการสัมภาษณ์คณะสงฆ์ และรายชื่อคณะสงฆ์ ตำบลทุ่งแก้ง

๘๖

ภาคผนวก ง แบบสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๑๐๑

ของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ภาคผนวก จ ภาพการดำเนินกิจกรรม เนื้อหาธรรมะที่ใช้ในการเทศนา
๑๐๖

การติดต่อประสานงาน

ประวัติผู้วิจัย

๑๒๒

ตาราง

หน้า		
ตารางที่ ๓.๑	แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกและที่ได้รับคืน คิดเป็นร้อยละ	
๕๐		
ตารางที่ ๔.๑	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	
๕๘		
	จำแนกตาม เพศ	
ตารางที่ ๔.๒	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	
๕๘		
	จำแนกตาม อายุ	
ตารางที่ ๔.๓	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	
๕๙		
	จำแนกตาม การศึกษา	
ตารางที่ ๔.๔	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	
๕๙		
	จำแนกตาม อาชีพ	
ตารางที่ ๔.๕	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
	จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน	
ตารางที่ ๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน :	๖๑
	กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ใน ๓ ด้าน	
ตารางที่ ๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ	
๖๒		
	ระดับความคิดเห็นของประชาชนในด้านการให้ความรู้	
	เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	
	และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
ตารางที่ ๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
๖๓		
	ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์	

นักพัฒนาและใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการ
การดำเนินงานกิจการต่างๆ ของวัด

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๖๔

ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัย
ได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดย
กล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ชื่อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขชื่อ เลขตัวหลัง
เป็นเลขหน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
เล่มที่ ๕ ชื่อที่ ๓๐๓ หน้า ๑๑๓

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระวินัย

วิ.มหา.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิ่นฉาสก์	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนทีส	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่มีความศรัทธาและนับถือพระพุทธศาสนา จนพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและแก่นสารของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย ที่คนไทยยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางวิถีชีวิตที่กลมกลืน เมื่อคนไทยตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นชุมชน หมู่บ้านขึ้นที่ใด จะมีวัดปรากฏในชุมชนนั้น เพื่อแสวงหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจเป็นการขัดเกลาจิตใจให้มีความสงบ อาศัยพระสงฆ์ให้การแนะนำสั่งสอน โดยนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เพื่อค้นพบความจริงอันเป็นสัจธรรมในชีวิตของตนเองและยกระดับของจิตใจให้สูงขึ้น

สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ คือสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยโดยเฉพาะ สถาบันพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพนับถือบูชา “เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อน ไม่สบายใจก็จะมาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เมื่อมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน พระสงฆ์ก็จะมียุทธบาทในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนทุกครั้ง”^๑

ดังนั้น “พระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชนและสังคม นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำเอาหลักพุทธธรรมคำสั่งสอนมาอบรมประชาชนเพื่อไปสู่การประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข”^๒ และพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่เกิดมานับถือพระพุทธศาสนาโดยกำเนิด ให้ทาน แบ่งปัน รู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟัง

^๑พระไพศาล วิสาโล, *อำนาจและยุทธวิธีใ้ความรุนแรง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๗๒-๗๓.

^๒พินิจ ลาภธนานนท์, *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔-๑๗.

ในชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน^๗

ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น ให้มีความเป็นสัสสัมปทา^๘ จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสอน ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพียบพร้อมในการคบคนดีเป็นมิตร ตลอดจนกระทั่งทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น และมีความสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม^๙ ก็จะสามารถนำพาชุมชนและสังคมไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนได้

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคมได้มีการขยายตัวมากขึ้น บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง จากที่พระสงฆ์จะเป็นผู้นำในด้านการให้ความรู้ การปฏิบัติ และการเป็นผู้ระดมทุนทรัพย์ที่ใช้ในกิจการต่างๆ เพื่อการพัฒนาโดยตรงจากประชาชน เปลี่ยนเป็นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางราชการและทางเอกชนเข้าร่วมดำเนินการด้วย เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่จากพัฒนาชุมชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือหน่วยงานราชการอื่นๆต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จึงนับว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนได้มีหลายภาคส่วนให้ความสนใจ และให้ความสำคัญก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนในพื้นที่ชนบทมากขึ้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยศึกษากรณีของคณะสงฆ์อำเภอคลองจังหวัดแพร่ ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และศึกษาถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากพระสงฆ์ในเขตอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ทั้งนี้สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้เป็นแนวทางของ

^๗ดูรายละเอียดใน พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔-๑๖ .

^๘เชิงอรรถของ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๑๒. สัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมแห่งศีล.

^๙เชิงอรรถของ อ.อ.อุทฺท. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๒. สมชีวิตา หมายถึง ความเป็นอยู่เหมาะสม.

พระสงฆ์ในการพัฒนาให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชนเขตอำเภอทอง จังหวัดแพร่
ต่อไป

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขต
อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนพื้นที่ อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดย
พระสงฆ์ในชุมชนพื้นที่ อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ในภาคสนามที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตอำเภอทอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาและ
การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดเลิก อบายมุข การดำรงชีวิต ด้วยความไม่
ประมาท การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีใน การนำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด เช่น การจัดกิจกรรม
ด้านพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สะอาดเรียบร้อย การอบรมส่งเสริมการเรียนรู้ การอบรมส่งเสริม
สุขภาพ การอบรมส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เป็นต้น

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อช่วยเหลือ
ประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เช่น การส่งเสริม สนับสนุนให้ได้รับข้อมูล ข่าวสาร
ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การประสานขอสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร
วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน ๑๒ หมู่บ้าน ในเขตตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอทอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๙,๔๒๐ คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง ตารางสุตรยามาเน่
ปรากฏได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๐ คน และพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในตำบลทุ่งแล้ง รวมทั้งหมด

จำนวน ๑๔ รูป ซึ่งได้แก่ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระลูกวัด ในการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

กำหนดพื้นที่ในการศึกษาไว้เฉพาะเขตตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ต้องการทราบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเขต นั้นเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนว่าเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ต้องการทราบว่าอะไร คือ ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ในชุมชน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ บทบาทพระสงฆ์ หมายถึง การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น การเทศนา การให้ความรู้แก่ประชาชน แนะนำ สั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติตนในทางที่ดีงามตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ในวัดเขตตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑.๕.๓ ชุมชน หมายถึง หมู่บ้านในเขตพื้นที่ ตำบลทุ่งแล้ง มีจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน

๑.๕.๔ การส่งเสริม การสนับสนุน หมายถึง การที่พระสงฆ์ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

๑.๕.๕ การประสานงาน หมายถึง การที่พระสงฆ์ประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อนำความช่วยเหลือด้านต่างๆ มาสู่ชุมชน เช่น การจัดการอบรม ให้ความรู้เรื่อง การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การจัดอบรม การฝึกอาชีพ การเพิ่มทักษะอาชีพ การสนับสนุนบุคลากร วิทยากร วัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๑.๕.๖ คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่ประชาชนตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ มีสภาพแวดล้อมบ้านเรือนที่สะอาด มีสุขอนามัยที่ดี การมีครอบครัวที่อบอุ่น การใช้แนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การมีเงินออมเพื่ออนาคต การปลอดอบายมุขในชุมชน การมีชุมชนที่สงบสุข เอื้ออารี ไม่มีการทะเลาะวิวาทพาทหมางกันภายในชุมชน

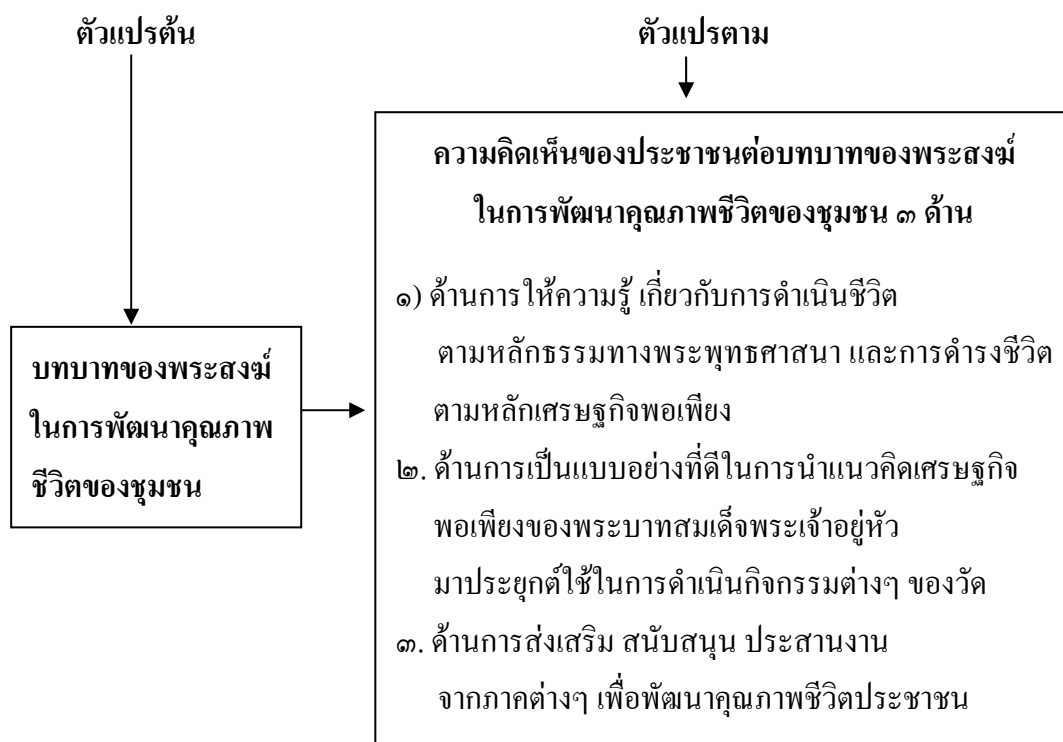
๑.๕.๖ การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนา ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และชุมชน ให้มีความสุขทั้งกายและใจ มีงานทำ มีรายได้พออยู่พอกิน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชนที่สะอาด ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑.๕.๗ ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งแล้ง อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๕.๘ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ใจความสำคัญคือ การยึดทางสายกลางที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยเงื่อนไขของความรู้ คือ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม คือ ขยัน อดทน แบ่งปัน เพื่อนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง โดยส่งเสริมกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การออมทรัพย์ การเอื้ออาทร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษายบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ อำเภอทอง จังหวัดแพร่ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวคิดเรื่องบทบาทแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนแนวคิดการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๗.๒ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงโดยพระสงฆ์ ซึ่งได้แก่ผู้วิจัยเองและคณะสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกกิจกรรมภาคสนาม

๑.๗.๓ แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

๑.๗.๔ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการใช้สถิติทางสังคมศาสตร์

๑.๗.๕ วิเคราะห์ผลการวิจัยแล้วเรียบเรียงสรุป และนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทราบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๘.๒ ทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๘.๓ ทราบปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่

๑.๘.๔ ทราบข้อเสนอแนะ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่

บทที่ ๒

แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอ ออกเป็น ๕ ส่วน ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๔ แนวคิดและแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๕ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๑.๑ แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยอาศัยมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์

ในการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ชุมชน คือ กลุ่มคนที่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นเวลานานระยะหนึ่ง โดยมีแบบแผนแนวทางการใช้ชีวิตร่วมกัน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือกลุ่ม รวมทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น ความดีขึ้นอาจจะได้จากความรู้สูงขึ้น การเป็นอยู่ดีขึ้น ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีระเบียบวินัย และมีการสื่อสารคมนาคม ที่สะดวก ซึ่งการพัฒนาชุมชนจะเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือมนุษย์ให้เจริญ^๑

แนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในสังคม และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งแนวคิดการพัฒนาได้มีนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

ผ.ศ. สันธยา พลศรี ให้แนวคิดการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนต้องเชื่อมั่นและศักยภาพของมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

^๑สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ดร., พุทธสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๐๐.

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมแสดงแนวคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะการพัฒนาเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม

๓) การช่วยเหลือตัวเองและชุมชน ในการพัฒนาเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชน การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในชุมชน

๔) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาย่อมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่นๆ ก็ต้องมีการนำทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนเช่นกัน และเป็นการผลักดันเพื่อปลูกจิตสำนึกการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตน

๕) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเป็นสิทธิเสรีภาพของคนในการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้ริเริ่มในการจัด การโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยมีหวังจะพึ่งพาอาศัยองค์กรจากรัฐหรือชุมชนภายนอก

๖) ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะรัฐบาลมีความจำกัดด้านขีดความสามารถ ทั้งบุคลากร งบประมาณ หรือทรัพยากร ส่วนขีดจำกัดของชุมชนในเรื่องความไม่พร้อมของคน และทรัพยากรไม่เพียงพอ

๗) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานในระหว่างชุมชนและรัฐบาลเพื่อจะให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบงานเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและชุมชนต่างมีขีดจำกัดความสามารถในการพัฒนาที่แตกต่างกัน

๘) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกัน หลายด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะการพัฒนามีหลายกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การพัฒนาจึงต้องประสานงานกันหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

๙) การสมดุลในการพัฒนา การพัฒนามีกิจกรรมต้องทำอยู่หลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่ให้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย

เช่น ความสมดุลระหว่างคนกับชุมชน ชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และความสมดุลระหว่างรูปธรรมและนามธรรม

๑๐) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อปฏิกริยาของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เป็นโครงการที่มีแผนงานมุ่งเน้นความคิดของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นขบวนการทางสังคมที่คอยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนตลอดเวลา^๒

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ ได้ให้ความเห็นในการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

“การพัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น”^๓

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ให้ความเห็นในการพัฒนาชุมชน แบ่งออก ๑๐ อย่าง ดังต่อไปนี้

- ๑) คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด
- ๒) การช่วยเหลือตนเอง
- ๓) ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
- ๔) ความคิดริเริ่มของชุมชน
- ๕) ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน
- ๖) ความสมดุลของการพัฒนา
- ๗) การใช้ทรัพยากรในชุมชน
- ๘) การดำเนินงานตั้งอยู่บนรากฐานของหลักประชาธิปไตย
- ๙) การประสานงาน
- ๑๐) การผสมผสาน^๔

^๒ สุนธยา พลศรี ผศ., **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔-๔๕.

^๓ วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ, **การพัฒนาชนบทไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๖.

^๔ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐.

สุวิทย์ ยี่วรพันธ์ ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยประชาชนเข้าร่วมมือริเริ่มดำเนินงานเอง และสรุปความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

๑) การปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนหนึ่งดีขึ้นหรือมีพัฒนาการดีขึ้น โดยมีวิวัฒนาการดีขึ้น คือ เจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องพัฒนาด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจ

๒) การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งนี้โดยประชาชนเข้าร่วมมือและริเริ่มดำเนินงานเอง^๕

สมพร เทพสิทธิ์า ให้แนวคิดในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

“การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนหนึ่งไป ก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่า เป็นการพัฒนาที่ดีหรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์”^๖

พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ ได้กล่าวถึงการพัฒนาของพระสงฆ์ที่กำลังปฏิบัติอยู่ในพอจะสรุป ดังนี้ พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ด้วยการมีสำนึกนักปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน และการเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทในรูปแบบต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า”

ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาชุมชนเน้นศักยภาพความรู้ความสามารถทางทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งตัวบุคคล เงิน อุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ภายในชุมชน โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาโดยการร่วมมือกันคิด ริเริ่มสร้างประโยชน์เพื่อความผาสุก และแก้ไขปัญหาเรื่องกีดขวางที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย โดยดำเนินการงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับชุมชน และชุมชนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความรู้แก่ทุกเพศทุกวัยในชุมชนและเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของชุมชน

^๕สุวิทย์ ยี่วรพันธ์. การพัฒนาในชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://comdev.ricr.ac.th/elearning.htm> [๑๕ พ.ย. ๒๕๕๔].

^๖สมพร เทพสิทธิ์า, การพัฒนาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

^๗พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ, พระพุทธศาสนากับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๗-๒๘.

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยอาศัยหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีแนวปฏิบัติในการพัฒนาฝึกฝนและพัฒนาตนโดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนานั้น ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่าความสำรวมอินทรีย์^๕ ทั้งหลาย มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยแก้ปัญหาองกวม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์แก่ผู้อื่น ดังนั้นการที่จะพัฒนากาย วาจา และจิตใจ ได้อย่างถูกต้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงต้องอาศัยแนวคิดตามหลักความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

๑) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทางกายภาพ

ความต้องการทางกาย และจิตใจ เป็นเหตุปัจจัย ให้มีการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นหรือเลวลงได้ เนื่องจากความต้องการนั้น เข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก มีดังต่อไปนี้

(๑) ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการปัจจัย ๔ คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

(๒) ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความปรารถนาสร้างหลักฐานทางครอบครัว หลักฐานในหมู่คณะ ในชาติ และกว้างออกไปถึงความต้องการผูกพันระหว่างชาติ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชาติ เป็นต้น

(๓) ความต้องการทางจิตใจหรือทางศาสนา หมายถึง ความจำเป็นต้องมีศีลคือการละเว้นจากความชั่ว และมีธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันเป็นรากฐานของกิจการ และต้องการให้หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน เพื่อควบคุมคนให้มีความประพฤติที่ดีงามแก่สังคมของตน ความกลัวเป็นพื้นฐาน เช่น ปราภฏการณ์ธรรมชาติ บางอย่างที่อยู่อาศัย ไม่ได้ก็ให้ความสำคัญ เคารพนับถือ บูชา เช่น บูชาต้นไม้ ภูเขา เทพเจ้าต่างๆ เป็นต้น ความต้องการรู้แจ้งเห็นจริง หมายถึง การใช้เหตุผลเพื่อเข้าใจชีวิต ความต้องการรักษาผลประโยชน์ของหมู่คณะสังคม

^๕ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๔๕๕/๔๒๑.

^๖พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๘.

ให้ปลอดภัย ความต้องการเสรีภาพในการดำเนินชีวิตไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งใดและความต้องการให้
ผู้มีความสามารถ ทำคุณประโยชน์แก่สังคม^{๑๐}

๒) ความหมายและความสำคัญในการพัฒนาชีวิต

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสำคัญ
และจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น “เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถ
ปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใกล้นิพพาน
ยิ่งขึ้นอีกด้วย นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน”^{๑๑} รู้จักวิธี
คุ้มครองรักษาอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร^{๑๒}
เป็นต้น เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะ มนุษย์ก็จำเป็นต้องพัฒนา
ตนจนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์^{๑๓} สูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จากความ
เป็นปุถุชนสู่อริยะชน ซึ่งสามารถสละโลกีย์วิสัยเสียได้ แล้วยอมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไป
เป็นผู้พัฒนาตนดีแล้ว และเป็นแสงสว่างของตนคือ สร้างที่พึ่งถาวรอย่างที่ใครๆ ก็ที่พึ่งอันหาได้ยาก
นี้ ทำให้ไม่ได้เลย^{๑๔}

๓) วัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็เพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ
พัฒนาการของมนุษย์ จากความอยู่รอดด้วยกิเลส มาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญา^{๑๕} นอกจากนี้เป็นหลัก
และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้ว และยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่นด้วย คือ ทำให้เกิด
ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน เพื่อนมนุษย์ กิจจะช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตน
เป็นกัลยาณมิตร จึงสามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหา วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี
คือเพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิตหรือ ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข โดยให้รู้จักใน
การแก้ปัญหาชีวิต และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิชภัยแก่ผู้อื่น

^{๑๐}พระมหาสมชาย ญาณแก้ว, “พระพุทธศาสนาในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ศึกษาเปรียบเทียบการดัก
บาตรของพุทธศาสนิกชนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓), หน้า ๓๐- ๓๕.

^{๑๑}พระพิพิธธรรมสุนทร (ชัยวัฒน์ ธรรมวาทิน), เทศนาว่าไรดี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เลียงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๘๐.

^{๑๒}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๓/๖๐.

^{๑๓}บุ.จู. (ไทย) ๓๐/๖๓๓/๓๓๓.

^{๑๔}คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, พุทธศาสนาสถาปัตยกรรม ๑ ฉบับมาตรฐาน พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

และแก้สังคม เพื่อให้รู้จักแสวงหา และเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัย ใ้การเบียดเบียนและพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ ผู้อื่นและสังคม ให้พร้อมทั้งความสามารถ บางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสุขแก่ผู้อื่น และแผ่ขยายความสุข ออกไปในสังคม^๕ ทั้งนี้วัตถุประสงค์แท้จริง ก็คือ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุ ภายนอกทุกอย่าง ไปจะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพ อนามัย ความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่งห่มอาหาร ที่อยู่อาศัยและ ยารักษาโรค แต่ไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการ สะสมจนไม่รู้จักเพียงพอ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิต จะได้แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ไม่ประมาทในการทำกิจการ โดยผ่านกระบวนการ ฝึกฝนอย่างเป็นระบบ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ได้ผลดี

๔) หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นจะต้อง ฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่เมาในชีวิต เมาในความมั่งมี เมาในสิ่งนั้นในสิ่งนี้ ถ้ารู้จักพัฒนาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพไปในตัวเอง พุทธธรรม

“พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงฉลาดในพุทธธรรม

ไม่มีใครอื่นข่มได้ คุชญาข้างเข็อกประเสริฐ

ทรงเป็นผู้มีความเพียรมาก

ข้าพเจ้าทูลนิมนต์”^๖

ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวัน คือ เบญจศีล ได้แก่

๔.๑ เบญจศีล คือความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การหาเลี้ยงชีพที่ปราศจากการ เบียดเบียนทั้งตนเองและบุคคลอื่น โดยมีศีล ๕ ข้อเป็นพื้นฐาน^๗ คือ

๑) เว้นปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต ที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

๒) เว้นอทินนาทานา คือ การไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ การไม่ลักขโมย และความ ไม่ประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ทศวรรษธรรมทัศนะพระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๑.

^๖ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๖๑๔/๒๔๓.

^๗ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๓.

๓) เว้นกามสุมิจฉาการ การไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ได้แก่ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิด ประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจในคู่ครองของตนเอง

๔) เว้นมสวาทา คือ การไม่พูดเท็จ ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต ที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โกหกหลอกลวงตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย

๕) เว้นจากของเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ ไม่เสพ ของมีนเมา ได้แก่ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาท พลังพลาด มัวเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียดสีสัมปชัญญะ

ผู้วิจัยสรุปว่า ในหลักธรรมเบญจศีลทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นหลักประกันในการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข เพื่อให้เกิดความเคารพในสิทธิของผู้อื่น และเพื่อเป็นการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน ของกันและกันให้เป็นที่ไปโดยชอบธรรม สมัยใดที่มนุษย์เราก็กังกรักษา และปฏิบัติในศีล ๕ ข้อนี้ โลกก็อยู่โดยปราศจากการเบียดเบียน ทำร้ายกัน แต่ถ้ามุขยฆาดศีล ๕ แล้ว สังคมส่วนใหญ่ย่อมหา ความสงบร่มเย็นได้ยาก ตรงข้าม คนในสังคม จะแข่งขันในทางที่ประทุษร้ายต่อกันมากยิ่งขึ้น

๔.๒ สังคหัตถุ^{๑๔} หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีกันเอาไว้ มี ๔ ประการ ดังนี้

๑) ทาน ได้แก่ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วย สิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

๒) ปิยวาจา หรือ ปิยวาจา ได้แก่ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ วาจาซาบซึ่งใจ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำ แสดงประโยชน์ด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจงใจให้ยินยอมตาม

๓) อัตถจริยา ได้แก่ การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔) สมานัตตตา ได้แก่ ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอในบุคคลทั่วไป และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ปัญหา ร่วมแก้ไข ตลอดถึง วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี^{๑๕}

^{๑๔}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

^{๑๕}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๒๒.

ผู้วิจัยสรุปว่า สังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมที่สามารถแก้ปัญหาาร่วมกัน หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งได้แก่ ทาน คือการให้ ทั้งทานที่ให้เป็นบุญ ผู้ที่หาเลี้ยงชีพที่สุจริตธรรม ย่อมต้องมีจิตใจอ่อนโยน รู้จักเสียสละ โอบอ้อมอารี มีไมตรีจิตและเป็นมิตรต่อทุกคน กล่าวคือช่วยเหลือเกื้อกูลญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนงานสังคมต่างๆ ให้รู้จักแบ่งปันวัตถุสิ่งของ พุคจาสุภาพเรียบร้อย บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย อย่างนี้เชื่อว่าเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นอุบาสกที่ดีในพระพุทธศาสนา

๔.๓ สุจริต ๓ หาเลี้ยงชีวิตด้วยสุจริตชื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนานี้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้ง ๓ ด้าน คือ

- ๑) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย เรียก กายสุจริต ๓ อย่าง คือ
 - ๑.๑) เว้นจากฆ่าสัตว์
 - ๑.๒) เว้นจากลักขโมย
 - ๑.๓) เว้นจากประพฤติดิฉินในกาม
- ๒) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางวาจา เรียก วาจาสุจริต ๔ อย่าง คือ
 - ๒.๑) เว้นจากพูดเท็จ
 - ๒.๒) เว้นจากพูดส่อเสียด
 - ๒.๓) เว้นจากพูดคำหยาบ
 - ๒.๔) เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ๓) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางใจ เรียก มโนสุจริต ๓ อย่างคือ
 - ๓.๑) ไม่โลภอยากได้ของเขา
 - ๓.๒) ไม่พยาบาทปองร้ายเขา
 - ๓.๓) เห็นชอบตามครรลองคลองธรรม^{๒๐}

ผู้วิจัยสรุปว่า การหาเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้ง ๓ ด้าน คือ ทั้งกายสุจริต คือทางกาย วาจาสุจริต คือ วาจา และมโนสุจริต คือ ใจ ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิต เพราะสามารถสร้างฐานะความเป็นอยู่ขึ้นได้ด้วยความคิด ไม่ก่อเวรภัยให้กับผู้ใด รู้จักพูดรักษาน้ำใจ และเชื่อมประโยชน์ให้เกิดความสามัคคีขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันการเลี้ยงชีพอย่างถูกต้อง และไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นนั้นก็เป็แรงกระตุ้นให้เกิดความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นอีกด้วย

^{๒๐}ที่.ป.า. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๒๗.

๑.๒.๕ หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถึงแม้จะมีมากก็ตามตามหลักพระพุทธศาสนา แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยกธรรมที่เป็นอุปสรรคที่จำเป็น ภายนอก คือ อบายมุข ๖ อย่าง เช่น การดื่มสุรา จนมีเงินมาได้สติ ทำให้เสียทั้งสุขภาพ เสียทรัพย์สินถูกเหยียดหยาม เป็นต้น และธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อมาก็คือ ตัณหา คือ กามตัณหา รักใคร่พอใจ ตามกระแสนิยมและวัตถุนิยม กามตัณหา ยินดีในความเป็นอยู่ในฐานะนั้น ๆ และวิภวตัณหา ไม่ยินดี ไม่พอใจในภาวะของตนเองที่เป็นอยู่นั้น ซึ่งจัดเป็นอุปสรรคภายในใจที่ควรทราบ และหาวิธีสกัดกั้น หรือ บรรเทาให้เบาบาง และไม่ให้อภัยโทษความเสียหายแก่ตนเองและสังคม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อคติ ๔

อคติ คือ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางของความประพฤตินิยาม ความไม่เที่ยงธรรม หรือ ความลำเอียง การถึงอคติ^{๒๐} มี ๔ อย่าง คือ ๑) ฉันทาคติ ๒) โทสาคติ ๓) โมหาคติ ๔) ภยาคติ^{๒๑}

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะประพฤตินิยามไม่เป็นธรรม ไม่เที่ยงตรงนั้นทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวเหตุไว้ ๔ อย่าง ด้วยกัน ดังนี้คือความที่ปรากฏในปฐมมคตสูตรแห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ว่า

... บุคคลใดละเมิดความชอบธรรมเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม จุจดวงจันทร์ข้างแรม บุคคลใดไม่ละเมิดความชอบธรรม เพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมบริบูรณ์ จุจดวงจันทร์ข้างขึ้น^{๒๒}

การไม่มีอคติ ย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพการงาน โดยเฉพาะคือการจัดสรรผลผลิตหรือการจัดสรรปัจจัยการผลิตระหว่างกัน ให้แต่ละคนได้เข้าถึงปัจจัยการผลิตอย่างเท่าเทียมกัน และในขณะเดียวกัน การดำรงตนอยู่ในอคติก็ย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสื่อม ความไม่เจริญในอาชีพการงานอีกด้วย

การไม่วางตนอยู่ในอคติธรรมคือ ไม่ลำเอียงเพราะเหตุต่าง ๆ ทั้งสี่ประการข้างต้นคือ

- ๑) ฉันทาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความรักใคร่กัน
- ๒) โทสาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความขัดเคืองกัน

^{๒๐}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๗๖/๑๕๖.

^{๒๑}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๗/๒๓.

^{๒๒}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๘/๒๕.

- ๓) โมหาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความหลง
 ๔) ภยากติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว^{๒๔}

ผู้วิจัยสรุปว่า การหาเลี้ยงชีพที่ปราศจากอคติทั้ง ๔ ประการจัดเป็นหลักธรรมคุณธรรม
 ละจริยธรรมในการดำเนินชีวิตที่ผู้เลี้ยงชีพทั้งหลายควรยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความ
 บริสุทธิ์ในการเลี้ยงชีพ

๒. ๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

๒.๒.๑ บทบาทพระสงฆ์ในสังคมสมัยพุทธกาล

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสรู้เป็นอนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้า
 เมื่อวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ๔๕ ปี ก่อนพุทธศักราช การอุปติของพระพุทธองค์ได้ชื่อว่า “การอุปติขึ้น
 ของเอกบุรุษที่หาผู้ใดมาเปรียบมิได้ในโลก เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากในโลก เป็นการอุปติขึ้น
 เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคลผู้เป็นเอกคือใคร คือ ตถาคต
 อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า บุคคลผู้เป็นเอกนี้แล เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูล แก่คนหมู่
 มากเพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและ
 มนุษย์ทั้งหลาย”^{๒๕} พุทธองค์ทรงอุปติขึ้นเพื่อแสดงแบบแนวทางแห่งการครองชีวิต อันประเสริฐ แก่
 โลก ดังที่พระองค์ได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยตนเอง
 อย่างสมบูรณ์ ถึงพร้อมด้วยวิชา (ความรู้) จรณะ (ความประพฤติ) ดำเนินไปเพื่อความรู้
 แจ่มแจ้งตลอดแห่งโลก เป็นสารถิฝีกคนได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของพรหม เทวดา
 และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สามารถจำแนกธรรมออกเพื่อสั่งสอนสรรพ
 สัตว์ ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตทำให้แจ้งซึ่งโลกแก่เทวดา มาร พรหม และหมู่สมณพราหมณ์
 พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ด้วยปัญญา อันยิ่งใหญ่แล้วประกาศให้ผู้อื่น ได้รู้แจ้งตาม”^{๒๖}

การอุปติของพระตถาคตนำความสว่างให้แก่โลก ทำให้โลกเต็มไปด้วยกองไฟแห่งกิเลส
 ตัณหาให้สว่างไสวด้วยแสงแห่งปัญญา คือความรอบรู้ที่เป็นอริยมรรค (ทางอันประเสริฐ) อันเป็น
 วิธีแห่งการเข้าสู่ความเป็นจริง ความหลุดพ้น และการขจัดเครื่องพันธนาการ แม้สังขารของ
 พระพุทธองค์จะเป็นสิ่งที่ยากจะเข้าใจให้ลึกซึ้ง แต่พระองค์ได้ตรัสเตือนพระทัยที่จะนำหลักธรรม

^{๒๔} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๗/๒๓.

^{๒๕} อ.จ. เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๗๐/๒๒.

^{๒๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๕/๔๕๔.

ที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่แสดงแก่นมนุษย์ทั้งหลาย จนกระทั่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธาในบรรพบุรุษ ศาสนาได้ศึกษาตามหลักธรรมจนบรรลุอรหันต์ จนครั้งแรกมีพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖๑ รูป รวมทั้งพระพุทธเจ้าด้วย ครั้งพระสาวกมีจำนวนมากพอที่จะเผยแผ่ความรู้แห่งความบริสุทธิ์ให้แก่ชาวโลก พระองค์ได้ส่งพระอรหันตสาวกออกไปประกาศศาสนา เพื่อเป็นประโยชน์แก่กุลแก่หมู่ชนทั่วไป จึงตรัสกับพระอรหันตสาวกว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วง^{๒๓} ทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์

ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมากและความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์แก่กุลและมีความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลายเธอทั้งหลายอย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น มีความงาม ในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ อันถึงพร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายผู้ที่มีกิเลสบังปัญญาคุณวุฒิ ในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะโทษที่ไม่ได้ยินได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมจากคุณที่จะพึงได้ พึงถึงผู้รู้ทั่วถึง ธรรมจักมีอยู่”^{๒๔}

พระสาวกทั้ง ๖๐ รูป ได้เที่ยวจาริกไปตามชนบทหมู่บ้านน้อยใหญ่ แสดงธรรมแก่ประชาชนที่ทำได้ผ่าน พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเริ่มมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายสู่ส่วนต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในสังคมไทยได้รับแนวคิดตามรูปแบบพุทธศาสนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีพ คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของสังคมไทยมาตลอด และพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของชุมชน โดยปริยาย เพื่อบำรุงให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยฐานะ ๕ คือ

- ๑) ด้วยกายกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๒) ด้วยวจีกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๓) ด้วยมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๔) ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือ เต็มใจต้อนรับ
- ๕) ด้วยการจัดหาอามิสทานถวาย อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย^{๒๕}

^{๒๓} คุรายละเอียดใน บ่วง ในที่นี้ หมายถึง โลกะ, วิ.อ. (ไทย) ๓/๓๒/๑๕.

^{๒๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๒๕} บุ.จ. (ไทย) ๓๐/๕๑/๓๒๕.

ผู้วิจัยสรุปว่า บทบาทพระสงฆ์จึงมีสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งพุทธธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข

๒.๒.๒ บทบาทพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวพันกับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งมีศาสนทายาทคือพระภิกษุสงฆ์ เป็นตัวแทน ทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ก็ดำรงอยู่ในฐานะผู้นำชาวพุทธในสังคม ทำให้พระสงฆ์ และวัดมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศีลธรรมและพฤติกรรมต่างๆ ของประชาชน ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา โดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่นำพุทธธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝึกรวมให้ชีวิตมีความสุข ทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์ มาตลอด

ภิกษุสงฆ์ได้การอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลัก พุทธธรรม หลักคำสั่งสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้อง ปฏิบัติมากมาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชุมชนและข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- ๑) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
- ๒) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
- ๓) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
- ๔) ให้ได้ฟังให้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
- ๕) ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- ๖) บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสุขความเจริญ^{๓๐}

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนจุดเน้น คือ ชุมชนให้การการทํานุบำรุง พระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เป็นการให้ทานที่เป็นอามิสสิ่งของทางรูปธรรมใช้ในการบำบัดความต้องการ พื้นฐาน และพระสงฆ์ก็ตอบแทนด้วยการให้ธรรมทาน ซึ่งเป็นการแสดงธรรมอันเป็นวิถีปฏิบัติ ธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ชีวิตมีความสุขเจริญก้าวหน้า

^{๓๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มุลินธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗.

จากลักษณะข้างต้น พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนสัญลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน และทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปพระพุทธศาสนาอันมีพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ ในฐานะที่เป็นศาสนทายาท มีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

๑) พระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นพลังที่สร้างสรรค์บูรณาการแก่สังคม เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรม

๒) พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางความสัมพันธ์การกระทำต่อกัน ระหว่างสมาชิกในสังคม ตลอดจนทำหน้าที่เป็นกลไกคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

๓) พระพุทธศาสนาไม่เพียงจะมีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติ ที่ประกอบด้วยศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมใน โอกาสทางสังคม และความเกื้อกูลประโยชน์สุขมวลชนทั้งหลาย^{๓๐}

ผู้วิจัยสรุปว่า ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แต่พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เพื่อเที่ยวจาริกออกแสดงธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดาให้แก่ชาวโลกได้เรียนรู้ รับรู้ สู่การปฏิบัติ

๒.๒.๓ พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาที่เน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ระหว่างคนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรสูงขึ้น ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรม จนก่อให้เกิดสภาพของชุมชนล้มสลาย การพัฒนาตามแนวคิดกระแสนี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านศีลธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมท่ามกลางกระแสแนวคิดอย่างตะวันตก ที่ต้องการพัฒนาทางวัตถุ โดยมิได้ใส่ใจกับภาวะจิตใจที่เป็นแก่นสารของชีวิต ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเป็นการแก้ที่ปลายเหตุหาใช่ที่ต้นเหตุอย่างพุทธปรัชญา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้คอยให้การอบรมสั่งสอนแก่ชุมชน บทบาทหน้าที่พระสงฆ์จึงเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงที่มีการพัฒนาแก่รูปธรรม

^{๓๐}อุทพงษ์ แสงโสภา, “บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘-๗๙.

ที่เกี่ยวกับสิ่งของ วัตถุ แต่เป็นการใช้ชีวิตที่มีความสัมพันธ์และสมบูรณ์ระหว่างร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กันทำให้บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญในการเป็นแกนนำที่สำคัญของชาวบ้าน

พระราชวรมุนี ได้กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ไว้ว่า “การที่พระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือ ในฝ่ายตนเอง ก็มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือ ศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย ในฝ่ายความสัมพันธ์กับสังคมคฤหัสถ์ ก็มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ด้วย บทบาทของพระสงฆ์ในสังคม เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมี ๒ แบบ คือ

๑) บทบาทที่สืบเนื่องมาจากสังคมแบบเดิม

๒) บทบาทที่เกิดจากความรู้สึกตัวของพระสงฆ์ แล้วเริ่มต้นขึ้นใหม่^{๑๒}

รศ.ดร. ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร ได้ทำการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการด้านต่างๆ และได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับผู้นำ ดังนี้

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งสามารถนำหรือประสานการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ โดยบุคคลนั้นได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มด้วย ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อการทำกิจกรรมของแต่ละบุคคล ในความพยายามที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง^{๑๓}

ผู้วิจัยสรุปว่า ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถจูงใจและดึงดูดใจ เพื่อทำให้คนอื่นยอมรับ ยินยอมจะประพฤติปฏิบัติตามทุกอย่างด้วยความเต็มใจ ตามความรู้ ความสามารถ และผู้นำยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน

นพพงษ์ บุญจรจิตรกุลย์ กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ๓ ประการ ดังนี้

๑) ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenances of Membership) หมายถึง จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์คนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม ทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

^{๑๒}พระราชวรมุนี, สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมล กิมทอง, ๒๕๒๓), หน้า ๒๓๔.

^{๑๓}ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร รศ.ดร., จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๘.

๒) ผู้ปฏิบัติภารกิจของกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainments) หมายถึง เขาจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการวิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓) ผู้อำนวยให้เกิดการติดต่อปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึง เขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติกัน ด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่นี้บรรลุ เป้าหมาย นอกจากนี้ยังได้นำความเห็นวอลล์และฮอกกินส์ (Robert G. Wall and Hugh Hawkins) ซึ่งได้แสดงถึงหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้

- ๑) เป็นนักบริหารที่ดี (Good Executive)
- ๒) เป็นผู้วางนโยบาย (Policy Maker)
- ๓) เป็นผู้วางแผน (Planner)
- ๔) เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
- ๕) เป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อภายนอก (External Group Representative)
- ๖) เป็นผู้ให้คุณและโทษ (Purveyor Rewards and Punishments)
- ๗) เป็นอนุญาโตตุลาการ (Group Symbol)
- ๘) เป็นแบบอย่างที่ดี (Exemplar)
- ๙) เป็นนักอุดมคติ (Ideologist)

จากบทบาทพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานต่างๆ ได้ดำเนินงานในกิจกรรมตาม ความสามารถของแต่ละบุคคล และสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยในแต่ละชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อคุณประโยชน์ต่อประชาชน หรือสังคมทุกชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ มีบัญญัติไว้ว่า เป็นผู้ให้ธรรมทาน คือ การให้ธรรม เป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความทุกข์ ความขัดข้องต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมด้วย สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันใหญ่สถาบัน หนึ่งในสังคมไทยย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ในตัว หรือจะว่าเกี่ยวข้องตลอดเวลาก็ได้ โดยมี บทบาทในทางสังคมเองบ้าง พฤติกรรม กิจกรรม และกิจการต่าง ๆ ที่พระสงฆ์กระทำ มีผลกระทบ กระเทือนต่อสังคมไปด้วยบ้าง ความเป็นไปในสังคมมีผลต่อสถาบันสงฆ์บ้าง เพราะฉะนั้น จึงเป็น การหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะพระธรรมคำสอนก็ตาม หรือพระสงฆ์ในรูป สถาบัน หรือ วัตถุอารามก็ตาม จะต้องเกี่ยวข้องกับสังคม^{๓๔}

^{๓๔} นพวงษ์ บุญจรจิตรกุล. ภาวะบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

ผู้วิจัยสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา ได้ดังนี้พระสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษอบรมแก่ประชาชน ในด้านธรรมะ ศีลธรรม และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชน ในวิธีการต่างๆ เช่น ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาส่วนรวม เป็นในการพัฒนาชุมชน จึงมีความสำคัญเพราะทำให้รู้ถึงจุดเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในการตอบแทนชุมชนอย่างแท้จริง

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนนั้น มีผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีงานวิจัยของกองแผนงาน กรมการศาสนา ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ว่า “กิจกรรมที่สร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนมีหลายประการ คือ การประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อการพัฒนา การจัดสวัสดิการแก่ชุมชน การจัดศาสนศึกษา และการให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชน” และยังสามารถสรุปว่า โครงการที่ชุมชน ที่มีความต้องการให้พระสงฆ์มีบทบาทมาก คือ “โครงการที่พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมอาชีพและอบรมศีลธรรม โดยการมีบทบาทการมีส่วนร่วมเป็นกรรมกรร่วมกับชาวบ้าน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง” (กรมการศาสนา) ผลงานวิจัยยังสรุปแนวทางการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ที่ประชาชนต้องการออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ในด้านการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมแก่ประชาชน ๒) ในด้านการพัฒนากิจกรรมระดับหมู่บ้านในการพัฒนาแหล่งน้ำ ส่งเสริมพัฒนา และกลุ่มอาชีพต่างๆ ๓) ในด้านการบริการขั้นพื้นฐาน เช่น งานสาธารณสุขมูลฐาน งานผลิตหนังสือ และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคม

ผู้วิจัยสรุปว่า คุณสมบัติของเจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาพุทธที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทไว้ว่า “ควรมีเมตตาธรรมสูงซึ่งก็หมายถึงมีจิตสำนึกชุมชนสูง มีความขยัน มีความเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย มีเหตุผล มีความยุติธรรม รักสัน โดยเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจริงจังทำงาน”

๒.๓.๒ การศึกษาถึงทัศนคติและจิตสำนึกชุมชนของพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาที่มีการส่งเสริมต่อการพัฒนาชนบท พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน หน้าที่ต้องประพฤติปฏิบัติ และให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น “ในทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนนั้นเพื่อที่จะให้พระสงฆ์เห็นว่าควรมีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

จึงเห็นได้เพราะว่าพระสงฆ์ให้ความร่วมมือที่เป็นการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้” ยังมีงานวิจัยอีกหลายในเรื่องที่กล่าวถึงทัศนคติของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในลักษณะของความมีจิตสำนึกชุมชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน กิจกรรมที่สร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนมีหลายประการ คือ การประสานงานกับหน่วยงานราช ในการพัฒนา ให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งในฐานะผู้นำการพัฒนาผู้ประสานงาน และผู้สนับสนุนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน “หากวัดทำตัวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สังคมทั้งประเทศจะเข้มแข็งและศีลธรรม จักบังเกิดขึ้น” บทบาทของวัดที่กระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนกว่า ๓๐,๐๐๐ วัด ทั่วประเทศ และยังมีมัสยิดอีกเป็นจำนวนมากที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวของชุมชน ถ้าผู้นำทางศาสนา ทั้งที่ ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการและที่เป็นครูสอนศาสนา ได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งศีลธรรมก็จะบังเกิดขึ้น ผู้นำทางศาสนา จึงมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เจริญยิ่งขึ้น “วัดควรมี กิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียนมาก เรียงตามลำดับคือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อ การดำรงชีวิต การฝึกการเป็นผู้นำ การศึกษาระบบข่าวสารข้อมูล และการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ และทักษะ”

บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ของพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความเหมาะสมดังที่ สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่า “วิธีการดำเนินการพัฒนา ของพระสงฆ์มีความแตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนิน โครงการพัฒนามาก เป็นผู้ประสานงาน โครงการปานกลาง เป็นผู้บริหารงาน โครงการน้อย ส่วนในภาคอีสานเป็นผู้นำ ในการพัฒนามากเกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมด ที่พบน้อยคือบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงการพัฒนา ส่วนเป็นผู้บริหาร โครงการและเป็นผู้สงเคราะห์การพัฒนานั้นมีอยู่ในขั้นต่ำ ในบทบาทที่พระสงฆ์ ดำเนินการนั้นมี ๔ บทบาท คือ

- ๑) เป็นผู้สงเคราะห์การพัฒนา
- ๒) เป็นผู้นำการพัฒนา
- ๓) เป็นผู้ประสานงานการพัฒนา
- ๔) เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการพัฒนา

จากบทบาททั้ง ๔ นี้ได้พบว่า บทบาทเป็นผู้นำมีมากที่สุด บทบาทเป็น พี่เลี้ยงสนับสนุน การพัฒนาพบน้อยที่สุด” บทบาทการเป็นผู้ประสานงานการพัฒนาเหมาะสม อย่างยิ่งสำหรับ พระสงฆ์

๒.๓.๓ ศักยภาพของพระสงฆ์ในอดีต เจ้าอาวาสมีบทบาทต่อวัดและชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นบทบาทด้านการพัฒนา การศึกษา การเผยแผ่ศาสนาธรรม สังคมสงเคราะห์ การสาธารณูปการ อย่างไรก็ตาม บทบาทของเจ้าอาวาสแต่ละช่วงเวลา อาจขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะ หรือความสามารถ เฉพาะตัวของเจ้าอาวาสรูปนั้น เหตุการณ์นี้ก็ปรากฏอย่างเด่นชัดกับวัดในชุมชนท่าขอนยาง ทั้ง ๓ แห่ง ได้แก่ ๑) วัดเจริญผล ถือว่าเป็นวัดที่มีเจ้าอาวาสในอดีตมีบทบาทเด่นชัด ในด้านต่างๆ ได้แก่การก่อสร้างกุฏิ ศาลาการเปรียญ จัดภูมิทัศน์ของวัดใหม่ให้เป็นสถานที่รื่นรมย์ เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญกุศล การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม ๒) วัดมหาผลถือว่าเป็นวัดที่ พระสงฆ์มีบทบาท เป็นอย่างมากในการเป็นที่ปรึกษาของเจ้าเมือง เช่น การสร้างอุโบสถ โดยการร่วมมือระหว่าง เจ้าเมืองกับพระสงฆ์ เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธา และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธ ศาสนา รวมถึงเป็นศูนย์กลางของการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ ศาสนาธรรม เป็นที่ชุมนุมเพื่อ ปรึกษากิจการทั้งอาณาจักรและศาสนจักรอีกด้วย ๓) วัดสว่างวารี ถือว่าเป็นวัดที่เจ้าอาวาสที่มี บทบาทเด่นชัดรูปหนึ่ง ที่มีการศึกษาคี ตั้งใจศึกษาจนจบนักธรรม ชั้นเอก และเริ่มจัดการศึกษา ให้แก่พระภิกษุสามเณร ในแต่ละปีมีการส่งพระภิกษุสามเณรเข้าสอบได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ท่านยังมีการตั้งโรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัดอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ในการ พัฒนาเด็กเยาวชนในชุมชน

ผู้วิจัยสรุปว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสในอดีตทำให้เห็นว่า ยุคใด ที่เจ้าอาวาสวัดมีศักยภาพในการพัฒนา วัดนั้นจะมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนาชุมชน

๒.๓.๔ ศักยภาพพระสงฆ์ปัจจุบัน พระสงฆ์ในปัจจุบัน เจ้าอาวาสมีบทบาทต่อวัดและ ชุมชนในลักษณะที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากอดีต ดังนี้ วัดเจริญผล ปัจจุบันเป็นวัดที่ได้รับ การพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้ง ด้านศาสนสถานและการศึกษา พระสงฆ์ที่ เป็นผู้ขับเคลื่อนงานพัฒนา คือ พระครูอุดมพัฒนาคูณ ได้แสดงบทบาทในการพัฒนาอย่างโดดเด่น เช่น การพัฒนาถาวรวัตถุ ภายในวัดและสาธารณสมบัติในชุมชนบ้านท่าขอนยางและในเขตตำบลท่าขอนยาง ท่านได้รับความ ร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีทำให้งานพัฒนาที่ท่านได้เป็นผู้ริเริ่มนั้นสำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี ส่วน กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้แก่ ประเพณีไหลเรือไฟ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติในวาระสำคัญต่างๆ อบรมพระสงฆ์รวมทั้งฆราวาส ในฐานะพระ วิปัสสนาจารย์ที่มีบทบาทสำคัญ วัดมหาผล เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันคือ พระอธิการ สงเมือง ได้ร่วมกับ ชาวบ้านจัดสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเป็นลายลักษณ์อักษร จุดเด่น คือ ท่านเป็นพระที่สน โดย ปฏิบัติตนเหมือนหลวงตารูปหนึ่งที่ไม่มียศบรรดาศักดิ์ใดๆและวัดสว่างวารี มีเจ้าอาวาสที่มี

ศักยภาพในการพัฒนาหลายรูป พระครูสิทธิปริยัติโสภิต ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสรูปหนึ่งที่มีบทบาทโดดเด่น เป็นพระสังฆาธิการที่มีการศึกษามุ่งพัฒนาตนเองส่งผลให้ท่านเป็นผู้นำ ในการจัดการศึกษาแก่ พระภิกษุสามเณร รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร ที่อยู่ในการปกครองให้ได้รับการศึกษา นอกจากนั้น ยังจัดการศึกษาและส่งเยาวชนเข้าสอบธรรมศึกษา ในสนามหลวงอีกด้วย ท่านได้พัฒนาวัดสว่างวาริให้มีความรื่นรมย์มีความเหมาะสมในการทำกิจกรรมทางศาสนา และ กิจกรรมอื่นๆ ของชาวบ้าน เป็นพระนักประชาธิปไตย มักประชุมชาวบ้านให้มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจที่จะพัฒนาหรือสร้างอะไร เมื่อชาวบ้านเห็นชอบด้วย จึงลงมือทำ นอกจากนั้น ท่านยังเป็นพระที่เน้นเรื่องระเบียบวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด กิจกวัตรของพระสงฆ์ เป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ท่านมีทัศนะว่า การทำกิจวัตรของสงฆ์ถือว่าเป็น การเผยแผ่ศาสนา ประการหนึ่ง เพราะฉะนั้น ท่านจะทำให้เป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ให้เห็นปฏิปทาของท่านอย่างชัดเจน รวมทั้งเป็นพระที่มีจิตวิทยาในการสอนดี หรือให้คำชี้แนะ แก่ชาวบ้านที่เข้ามาขอคำปรึกษาได้แม้กระทั่งแก่นิสิตที่มีความทุกข์ที่เกิดขึ้นในการศึกษาเล่าเรียน ท่านก็ได้เมตตา ทั้งเทศน์ บรรยายธรรม พุศุคย แม้กระทั่งการทำพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความสบายใจแก่ผู้มาหา และยังเป็นพระนักสงเคราะห์ที่โดดเด่น เนื่องจากท่านได้ช่วยเหลือ สงเคราะห์ทั้งพระภิกษุสามเณรและเยาวชน นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ ให้มีทุน มีที่พัก มีความสะดวก ในการศึกษาเล่าเรียน

๒.๓.๕ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับ สวณดุสิตโพล มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต ได้ศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผลการศึกษา ด้านความคาดหวัง พบว่า พระสงฆ์และพระสังฆาธิการมีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ คือ พระสงฆ์ ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ครอบครัวนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างจริงจัง การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในสายการปกครองให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยประสาน หน่วยงานร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง การเป็นผู้นำด้านจิตใจ เผยแผ่ด้านคุณธรรมจริยธรรม เทศนาอบรมสั่งสอนและเป็นตัวอย่างที่ดี การสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา การนำหลักธรรมมากระตุ้นเตือนให้พุทธศาสนิกชนรู้จักพอเพียง มีการ พัฒนาแบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ การเผยแผ่ และการใช้หลักธรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาท

พระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้พบว่า พระสงฆ์และพระสังฆาธิการ เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ คือ ความร่วมมือกันทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในเรื่องงบประมาณ และนโยบายที่ชัดเจน การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ เทคนิควิธีการของพระสงฆ์ ในการเทศนาให้เกิดความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ และการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางด้านพุทธศาสนิกชน เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดย การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านศีลธรรมจรรยามากที่สุด ด้านปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบว่า พระสงฆ์ และพระสังฆาธิการ เห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์ คือ การขาดงบประมาณ การขาดความรู้ของพระสงฆ์ การขาดการทุ่มเทและไม่พร้อมที่จะเสียสละของพระสงฆ์ สิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่างๆ ที่ดึงความสนใจไปจากเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และสภาพทางเศรษฐกิจ การไม่ยอมรับของสังคมในหลักคำสอนของพระสงฆ์ ความไม่เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การขาดสื่อประชาสัมพันธ์ และการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ส่วนด้านของพุทธศาสนิกชน เห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์มากที่สุด คือ การขาดความใส่ใจ สนใจในเรื่องศาสนาคนไม่เข้าวัด รองลงมาคือ พระสงฆ์บางรูปปฏิบัติตนไม่เหมาะสมการหมดความศรัทธาเลื่อมใสในตัวพระสงฆ์ ไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ และวิธีการรูปแบบเนื้อหาในการสอนไม่น่าสนใจ^{๕๕}

ผู้วิจัยสรุปว่า การศึกษาบทบาทและศักยภาพของพระสงฆ์ในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้เห็นว่า พระสงฆ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชนและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนไม่เฉพาะด้านจิตใจเท่านั้น แต่รวมถึงด้านอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งพระสงฆ์แต่ละรูปนั้นก็ได้นำศักยภาพออกมาตามสมควรในแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งอาจจะมี ความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด แต่ทั้งนี้ก็มีจุดหมายเดียวกันคือให้ชุมชนอยู่ดีมีสุขทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ก็มีบางยุคบางสมัยที่พระสงฆ์เองก็ขาดความเข้าใจทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติอย่างเพียงพอทำให้ท่านอาจจะก้าวไม่ทันสถานการณ์ใหม่ๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้ท่านไม่มีบทบาทกับสังคมเท่าที่ควร เพราะปัจจุบันสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถ้าพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมอย่างดีและขาดองค์ความรู้ทางโลกแล้ว สังคมก็อาจจะทอดทิ้งให้ท่าน

^{๕๕}สวนดุสิตโพล, โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, (กรุงเทพมหานคร : มปป. ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

อยู่เบื้องหลัง เหลือเอาไว้เพียงบทบาทการเป็นผู้ทำพิธีกรรมตามความเชื่อเท่านั้น การส่งเสริมให้พระสงฆ์แสดงศักยภาพในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วน เป็นต้น

๒.๔ แนวคิดและแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๔.๑ ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^{๑๘} เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑) กรอบลักษณะ เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และการมองโลกเชิงระบบการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒) คุณลักษณะ ของเศรษฐกิจพอเพียงที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนให้ได้อยู่ได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

๓.๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๓.๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความเพียงพอนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐), อัดสำเนา.

๓.๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔) เจื้อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

๔.๑) เจื้อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๔.๒) เจื้อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

๕) แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

๒.๔.๒ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชรกุล^{๓๕} เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง ทั่วประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

คำว่า เศรษฐกิจ (Economy) ตามความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปนั้น หมายถึง การจัดการครอบครัว คือ มีความชำนาญในการจัดการเรื่องครอบครัว โดยที่เศรษฐกิจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจไว้ว่า งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน ด้านพระพุทธศาสนา เศรษฐกิจตามความหมาย แห่งศัพท์เดิมแล้วหมายถึงกิจกรรมที่ทำ

^{๓๕}สุเมธ ตันติเวชรกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

ให้เกิดความประเสริฐ เพราะคำว่า เศรษฐ ในภาษาสันสกฤต และ เศรษฐ ในภาษาบาลีหมายถึง ประเสริฐ เลิศ ดี ส่วนคำว่า กิจ หมายถึงกิจกรรมหรืออาชีพ การงาน ดังที่พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า “เศรษฐกิจ ก็คือ กิจที่ประเสริฐที่สุด ในฐานะที่จะทำให้มนุษย์เป็นอยู่กันอย่างผาสุก นี้เรียกว่าโดยตัวหนังสือ”

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวปฏิบัติ โดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญ ถึงแม้ว่าแนวคิดนี้จะมุ่งเน้น ไปสู่กลุ่มเกษตรกร หรือผู้มีที่ดินทั้งหลายแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ในสภาพความเป็นจริง สำหรับคนอยู่นอกภาคเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็จะต้องถูกนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติคน ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมใด อาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทย อยู่แต่พอดี อย่าฟุ่มเฟือยอย่างไรประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ให้ยึดเส้นทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จำริญเคิบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง ต้องตั้งอยู่บนหลักของ “รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้รู้ถึงเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี หรือสิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นที่ตั้ง ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตาที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติและรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่า ขจัดข้อขัดแย้ง ไปสู่ความประนีประนอม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เศรษฐกิจพอเพียงคือการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาสู่วิถีชีวิตไทย ที่จะทำให้ชาติบ้านเมือง และตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ ด้านเศรษฐกิจและมีความสุขในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียง คือ เป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และจัดเป็นเป้าหมายหลักที่สามารถคงอยู่ตลอดไปได้เคียงคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ ดังเช่นที่กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหมวดสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ ๓ ว่าด้วยเรื่อง เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส.๓.๑ ว่า “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่ารวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ”^{๕๐}

^{๕๐}กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๕), หน้า ๔๑.

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

นอกจากแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามที่กล่าวมาแล้ว จะขอกกล่าวถึงแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน โดยละเอียดเพิ่มเติมอีก ดังต่อไปนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบันทรงมีพระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิม พระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๓ ความตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงนี้ขออย่าว่าเป็นทั้งเศรษฐกิจ หรือความประพฤติ ที่อะไรเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุผล คือเกิดผลนั้นมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ได้ผลที่ออกมา คือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำก็จะเป็นกระทำที่ดีและผลของการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ดี แปลว่ามีประสิทธิผลที่ดี แปลว่า มีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข”^{๑๑}

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ขยายความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นการดำรงชีวิต หรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง มีความพอดีและพอเพียงกับ ตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง”^{๑๒}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้คำจำกัด ความ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคณะหนึ่งติดตามพระราชดำรัสและพระราชกระแส อย่างใกล้ชิด และนำมาเรียบเรียงก่อนนำขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานพระบรม ราชานุญาตนำออกเผยแพร่มิได้ใจความว่า ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และ ปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งใน การบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวทัน ต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง

^{๑๑}สุนทร กุลวัฒน์บรรพต, ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรวรรค, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖.

^{๑๒}กรมส่งเสริมการเกษตร, เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตรที่พึ่งพาตนเอง สำนักส่งเสริมและ ฝึกอบรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๕๓}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่าเป็นแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายอย่างเดียวกัน หรือเหมือนกันกับเศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจ บูรณาการ เศรษฐกิจ ศิลธรรม เศรษฐกิจพื้นฐาน และ เศรษฐกิจชุมชน โดยในส่วนของเศรษฐกิจพื้นฐานนั้น หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือเศรษฐกิจชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐาน กับเศรษฐกิจ ชุมชนคืออย่างเดียวกัน หัวใจของเศรษฐกิจพื้นฐาน หรือ เศรษฐกิจชุมชนอยู่ที่ การรวมตัวของ ชาวบ้านในการทำอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกรรม การแปรรูปอาหาร งานหัตถกรรม ธุรกิจชุมชน ศูนย์ การแพทย์ แผนไทย กองทุนชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มทุนทุกๆ ทางพร้อมกัน คือ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางเศรษฐกิจ^{๕๔}

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงพอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เกิดความสมดุล เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจสมดุล หรือ เศรษฐกิจพื้นฐาน ไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็ง ของชุมชน เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็น บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง อันจัดเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานนั้น มีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑) เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วน น้อย แต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ปัญหาทางสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล เป็นการสร้าง ทุนทางสังคม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกชนิด

๒) มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชนเพราะชุมชนเป็นพื้นฐานของสังคม

๓) ความเป็นบูรณาการ คือไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจใดๆ แต่ให้มีการเชื่อมโยงกับ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไป

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

^{๕๔} ประเวศ วะสี, ปาฐกถาป้วย อังภากรณ์ ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

๔) อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง เช่น การเกษตร หัตถกรรมไทย การเกษตรอุตสาหกรรม สมุนไพร อาหารไทย การท่องเที่ยว ซึ่งล้วนอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยเป็นจุดแข็งของคนไทยที่คนชาติอื่นไม่มี

๕) มีการจัดการและนวัตกรรมต่างๆ เพื่อเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐานทำให้มีพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง^{๔๕}

๒.๔.๓ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

ปรียานุช พิบูลสราวุธ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐานก็คือในการที่พึ่งตนเองเป็นหลัก หมายถึง การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมดุลสมผล และการพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ เราสามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ในด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควร คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป การเผื่อทางเลือกสำรอง

๒) ในด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง เป็นที่พึ่งตนเองได้มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทรและประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

๓) ในด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

๔) ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

๕) ในด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการในสังคมและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก^{๔๖}

^{๔๕} ปรียานุช พิบูลสราวุธ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการศึกษา, โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ๒๕๔๘, (อัคราณา).

^{๔๖} สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

๒.๔.๔ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน

การพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง/ครอบครัว/ชุมชน/ชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการฝึกให้คิด พูด-ทำ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือก และพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข-รู้จักสามัคคีอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน และมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคม ต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ทุกคนมีความเชื่อมั่น และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว^{๔๖}

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน ว่า เป็นพันธมิตรตามธรรมชาติกับการพัฒนาคน เพราะเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดี มิใช่ความมั่งคั่ง มีเรื่องของความยั่งยืนเป็นความคิดแกนกลาง เข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคนและการเพิ่มขีดความสามารถให้คนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเพียงพันธมิตร มิใช่คู่แข่งของการพัฒนาคน ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงยังมีประเด็นเพิ่มเติมอีกสองเรื่อง ประการแรกเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานจิตใจและจิตวิญญาณมากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการพัฒนาพื้นฐานจิตใจนั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทุกชนิด โดยไม่อาจแยกออกจากกันได้ ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งในระดับองค์กรหรือหน่วยงานหรือรัฐบาล ตลอดไปจนถึงปัจเจกบุคคล โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอว่า จะตัดสินใจอย่างไร^{๔๗}

^{๔๖}โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย, รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐), หน้า ๓๘, อัดสำเนา.

เศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลหลาย ๆ ท่านที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น อาจสรุปแนวคิด เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ตั้งบนพื้นฐานของความพอดี พออยู่พอกิน พอใช้ ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ มัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจ มีคุณภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่างๆ ที่ชีวิตเข้าไปสัมพันธ์มีการจัดการหรือการดำเนินด้านต่างๆ ในสังคม ที่ตั้งอยู่บนความมีเหตุมีผล ยึดหลักพุทธธรรมเป็นแนวดำเนินชีวิต มีความเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างเป็นบูรณาการ หรือเป็นองค์รวม ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างแยกส่วนดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินพอใช้ และสุจริตเป็นสัมมาอาชีพมาก่อนเป็นเบื้องต้นแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การกินดี อยู่ดี เป็นลำดับต่อไป

ผู้วิจัยได้สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาหรือแนวคิด โดยมีหลักการและอุดมการณ์ที่จะช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์ และสังคมโลกให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้ตนเองพึ่งตนเอง พอเพียง ไม่โลภมาก มีเหตุผลและพอประมาณ คุณภาพที่เกิดจากเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สังคมประสบกับสันติสุขอย่างแท้จริงได้ในที่สุด

๒.๕ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ ชื่นจิตต์ เพชรชาติ^{๔๘} ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความสามารถ ในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์ โดยมีรายละเอียดการศึกษา ในการดำเนินชีวิตของทุกคน ในแต่ละวัน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องให้ความสนใจ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สอนย่อมมีผลต่อสุขภาพจิตทั้งนั้น งานสุขภาพจึงไม่ใช่งานเฉพาะของบุคลากรทางสุขภาพจิต บุคลากรทางการแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบสวัสดิภาพของประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นงานของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน นักวิชาชีพทุกสาขา องค์กรเอกชนและองค์กรศาสนาเป็นต้น โดยต้องหันมาสนใจและเอาใจใส่เรื่องสุขภาพจิตซึ่งกันและกันอันจะทำให้สุขภาพจิตดีทั่วไปโดยทั่วหน้า ในการดำเนินงานด้านสุขภาพจิตแบบเดิมที่รอรับผู้รับการปรึกษาในโรงพยาบาลนั้น ไม่เพียงพอกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพราะปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาระดับมหภาคมีปัจจัยต่างๆ ที่มีเกี่ยวข้อง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตมาก รัฐต้องขยายขอบเขตการดำเนินงานออกไปให้กว้างไกลบุคลากร ทางสุขภาพจิตทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำงานอย่างจริงจัง ต้องดำเนินการเชิงรุกให้มากขึ้น คือ เน้นที่ป้องกันปัญหาและการ

^{๔๘} ชื่นจิตต์ เพชรชาติ, “การศึกษาความสามารถในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์”, วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์มหาวิทาลัย, ๒๕๔๔), หน้า บทคัดย่อ.

ส่งเสริมสุขภาพจิตการเน้นงานสุขภาพจิตเชิงรุกนั้นต้องอาศัย ในการให้บริการสถานที่บรรยากาศ หม่อมที่คุ้นเคย และวัดจึงเป็นแหล่งประโยชน์ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง พระสงฆ์ในพุทธศาสนาและวัด เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน เพราะร้อยละ ๘๐ ของคนไทยนับถือศาสนาพุทธ มีความใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์เป็นอย่างมาก วิถีชีวิตคนไทย ผูกพันกับพุทธศาสนามาช้านาน แนวโน้ม ที่ประชาชนจะทำตามคำแนะนำและปฏิบัติตาม ศาสนธรรม ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจึงมีอยู่มาก และพระสงฆ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์รวมของความเชื่อถือศรัทธาว่าจะช่วยให้เกิดความสงบ ทางจิตใจในบทบาทของพระสงฆ์ไม่เพียงแต่ จะช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนด้านปัจจัยหรือวัตถุต่างๆ เท่านั้น แต่ยังช่วยเหลือผู้มีปัญหาด้านจิตใจด้วย ผู้ทุกข์ร้อนใจ ส่วนหนึ่งมาสนทนา กับพระสงฆ์และ ขอคำปรึกษา โดยที่พระสงฆ์นั้นต้องเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีด้วย

การให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือผู้ให้การปรึกษา และผู้รับการปรึกษาโดยผู้ให้การปรึกษาจะพยายามช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถนำศักยภาพ ในตัวเขามาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่โดยจะใช้คุณสมบัติส่วนตัว ความสามารถในด้านการ สังเกต การสนทนา การให้ข้อมูลการ โต้ตอบกับผู้รับการปรึกษา เพื่อเร้าให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจ ตัวเอง เกิดความเข้าใจในตัวเองและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์ ต้องเป็นผู้ให้ การปรึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีหากพระสงฆ์เป็นผู้มีความสามารถในการให้คำปรึกษา แล้ว ย่อมสามารถช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตได้อย่างกว้างขวางถือได้ว่า เป็นการให้บริการด้าน สุขภาพจิตเชิงรุกที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้ดูแลให้ความรู้ทั่วไป และให้สามารถนำ ความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้ทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสามารถของ พระภิกษุสงฆ์ในการให้คำปรึกษาอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์ ในการนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันแก่ผู้บริหารสถานบันสงฆ์ในการพัฒนาพระภิกษุสงฆ์ ให้มีความสามารถในการ ช่วยเหลือประชาชน และฝ่ายอมรมอนามัยในบ้านสภาคาชาคไทย ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และผลการศึกษาพบว่า

๑) พระภิกษุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๑ ศึกษาด้านพระธรรม ส่วนใหญ่มีระดับนักธรรมตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๖ ส่วนใหญ่ประชาชนมาพบพระภิกษุ เพื่อระบาย ความทุกข์ คิดเป็นร้อยละ ๕๐ และพระภิกษุต้องการให้มีการอบรมในเรื่องหลักและเทคนิค การให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๕

๒) ความสามารถในการให้คำปรึกษา พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มีความสามารถที่ให้ คำปรึกษาได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๑ รองลงมา มีความสามารถที่ให้คำปรึกษาใน ระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕ มีเพียงร้อยละ ๖ เท่านั้น ที่มีความสามารถที่ให้คำปรึกษาได้ใน ระดับสูง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์มีความสามารถในการให้คำปรึกษาในระดับปานกลางและต่ำ รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ต้องการเรียนรู้เรื่องหลักและการให้คำปรึกษาทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถาบันสงฆ์หรือฝ่ายอบรมอนามัยในบ้าน สภากาชาดไทย ควรจัดอบรมเรื่องหลักและการให้คำปรึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้มีการส่งเสริมความสามารถในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์ต่อไป

๒.๕.๒ ชัยรินทร์ ชัยวิสุทธิ ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่างๆ แก่กัน หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด และมีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ความรู้ต่างๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวกและความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน^{๔๘}

๒.๕.๓ พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มประชากรที่ศึกษาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ กับบทบาทการส่งเสริมความรู้ในระดับต่ำ^{๔๙}

^{๔๘} ชัยรินทร์ ชัยวิสุทธิ, “ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ”, *วิทยานิพนธ์พุทธมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๙} พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์, “การวิจัยบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๕.๔ ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม การพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้มีส่วน ร่วมในการพัฒนาสังคมมาตั้งแต่ใน โบราณและบทบาทในการพัฒนา ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น โดยการปรับแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ ประชาชน วิถีชีวิตทางสังคมใน ท้องถิ่น และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์จึงเป็นผู้พัฒนาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางวัตถุ และจิตใจ บทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์จะเป็นแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐาน โครงสร้างสังคม ถ้าเป็นสังคมเมืองพระสงฆ์ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ เพราะในสังคมเมือง นั้นมีเหตุปัจจัยที่ชักนำไปสู่ประชาชน ไปสู่ความเสื่อมในทางศีลธรรมจรรยา ได้มาก ส่วนสังคมใน ชุมชนชนบทนั้น ปัญหาพื้นฐานที่ประชาชนประสบคือ ปัญหาสภาพ ความเป็นอยู่ การพัฒนาจิตใจ อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ จะต้องพัฒนาทางวัตถุด้วย การที่พระสงฆ์ ที่มีการพัฒนาสังคมมากน้อย เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติ และแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท ในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ นักพัฒนาแต่ละรูป แต่ละบทบาทที่พระสงฆ์นักพัฒนาแต่ละรูปปฏิบัติจริงๆ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับ สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนการยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา สังคม ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของ ชุมชน และเป็นการพัฒนาในด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป เพื่อยกระดับวิถีชีวิตท้องถิ่นให้ดีขึ้น^{๕๐}

๒.๕.๕ วันชัย ปานจันทร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทพระสงฆ์ในการดูแล เด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามหลักอริยสัจทั้ง ๔ ประการ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถ นำไปใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี เพราะการอนุเคราะห์เป็นการช่วยเหลือ ให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์หรือการดับทุกข์ให้แก่คนอื่น และยังเป็นการแก้ไข ป้องกัน ฟื้นฟู พัฒนาของ เยาวชน และเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมตามกระบวนการคือการศึกษาข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้น หาสาเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดทุกข์ และหาทางที่จะพ้นจากความทุกข์นั้น ดังนั้น หลักอริยสัจจึงเห็น วิถีทางแห่งการแก้ปัญหาเพราะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อหาสาเหตุแก้ไข หรือดำเนินการช่วยเหลือเพื่อจัดปัญหาให้หมดสิ้น ไปขึ้นอยู่กับสติปัญญา ของแต่ละบุคคล การนำ หลักอริยสัจต้องชี้แจงปัญหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบของปัญหา การแก้ไขปัญหา และหนทางที่จะ บรรเทาปัญหาด้วยการใช้มรรคหรือความถูกต้อง ๘ ประการ เป็นหนทางดับปัญหาให้หมดไป

^{๕๐} ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ, “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบัน บัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔-๑๕.

การช่วยเหลือชาวบ้านจึงเป็นหน้าที่พระสงฆ์เพราะหลักพุทธธรรมจะเน้นการเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน เกิดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ไม่เบียดเบียนต่อกัน และช่วยเหลือเมื่อเห็นคนอื่นตกทุกข์ ให้ดำรงอยู่ด้วยกันอย่างสันติความสงบ^{๕๒}

๒.๕.๖ พิศวง ธรรมพันทา ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำชุมชนของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา” ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมผู้นำที่ส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน คือ ความเข้าใจต่อสถานการณ์ สภาพ และความเป็นไปต่าง ๆ ในชุมชน พฤติกรรมการค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน พฤติกรรมในการจัดการกับปัญหาการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน และพฤติกรรมในการติดตามผลการแก้ไขปัญหาในชุมชน พฤติกรรมดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะส่วนตัวหรือคุณสมบัติผู้นำ และการดำเนินบทบาทในฐานะผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งได้เสียดสีเรื่องส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของมวลชน และการไม่เป็นผู้สั่งงานคนเดียว โดยคิดว่าคนอื่นไม่รู้เท่าทันตน^{๕๓}

๒.๕.๗ สมคิด เฟ็งอุคม ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทฤษฎีของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สังฆการยระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำสังคมนับบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะพระภิกษุเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้การเคารพ นับถือ สักการบูชา และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านนิยมสรรเสริญ มีเกียรติภูมิ ได้รับความยอมรับในสังคม บางครั้งอาจจะรวมถึงการมีอำนาจด้วย วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนหรือสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือทำงาน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ชาวบ้านมีความรู้สึกเช่นนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบ มีความบริสุทธิ์ และเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ทุกอย่างเหนือชาวบ้านทั่วไป เป็นผู้เสียดสีบำเพ็ญประโยชน์ เพราะชีวิตของมนุษย์ไม่อาจจะเป็นไปได้และมีความหมายด้วยวัตถุเพียงอย่างเดียว แม้จะสามารถสร้างวัตถุตอบสนองความต้องการได้ทุกอย่าง แต่ก็จะต้องเหนื่อยหน่ายเพราะความไม่รู้จักจบสิ้น และไม่สามารถ

^{๕๒} วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัดศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^{๕๓} พิศวง ธรรมพันทา, “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำชุมชนของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๓.

ตอบสนองความต้องการได้เต็มจริง คุณค่าทางจิตใจจะต้องมีความหมายอยู่ต่อไป วัดและพระสงฆ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่มีผลทางด้านคุณภาพจิตใจ^{๕๔}

๒.๕.๘ วุฒินันท์ กันทะเตียน ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลจากการวิจัยพบว่า พระไตรปิฎกได้บัญญัติความบริสุทธิ์แห่งสงฆ์ไว้ ๒ ส่วน คือ ส่วนพระธรรมวินัย เป็นแม่แบบที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติทั้งในส่วนการศึกษาพระธรรม การปฏิบัติธรรม การเผยแผ่พระสัทธรรม และการรักษาธรรม และส่วนของปาริสุทธิศีล ๔ เป็นหลักการพิจารณาตามเหตุผลตามความเหมาะสม คือ การพิจารณาเทียบเคียงตรวจสอบ หลักพิจารณาโดยอนุโลม หลักการวิเคราะห์ และผลปฏิบัติเอง โดยรวมทั้งสองส่วนคือ หลักธรรมและหลักศีล ถ้าเพ่งในแง่ประโยชน์ในข้อธรรมนั้น พระสงฆ์เป็นสมณะเพศที่อาศัยก่อนเข้าจากชาวบ้าน พระสงฆ์ย่อมอำนวยความสะดวกเป็นการตอบแทน ในการดำเนินชีวิตแก่บุคคล ชุมชน ส่วนข้อศีลมุ่งเน้นเพื่อสำหรับฝึกหัดขัดเกลา ให้จิตใจบริสุทธิ์หมดจดพ้นเครื่องเศร้าหมอง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ครองจิตใจของมหาชนหมู่มาก การประพฤติปฏิบัติจึงต้องมีความเหมาะสมกับตัวสงฆ์เอง และพร้อมที่จะเกื้อกูลประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย^{๕๕}

๒.๕.๙ พระมหาวิสมัญญา ทูยไชสงค์ บทวิชัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ ชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ประชากรกลุ่ม/ตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ ๑๒ กลุ่ม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๑ ปีขึ้นไป และมีสถานก่อตั้งกลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาสเป็นประธานกลุ่ม หรือเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และผู้เกี่ยวข้อง คือ พระสงฆ์ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ เกิดจากพระสงฆ์ที่รับรู้ปัญหาชุมชน จึงมีการประยุกต์หลักธรรมและปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เพื่อแก้ไขปัญหา ในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างทุนชุมชนส่งเสริมการไว้เนื้อเชื่อใจและการสื่อสารต่อกัน โดยประยุกต์หลักทวาราวาสธรรม พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมองค์ชุมชนด้วยการเป็นผู้ปลุกจิตสำนึก ผู้ให้การเรียนรู้ผู้ส่งเสริมคุณธรรมและผู้ให้คำปรึกษา อาศัยบทบาทดังกล่าวในการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มใน ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นแนะนำเตรียมการ ขั้นก่อตั้งกลุ่ม ขั้นดำเนินกิจกรรมด้วยการให้มี

^{๕๔} สมคิด เพ็งอุดม, “การศึกษายบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทรรศนะของพระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖.

^{๕๕} วุฒินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔.

การจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยการให้การเรียนรู้ และส่งเสริมคุณธรรมและขึ้นดำเนินกิจกรรมมุ่งหมายให้กลุ่มเกิด^{๕๖}

๒.๕.๑๐ พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ งานวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำ กิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตฺิโ) วัดโนนเมือง ตำบล โนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาพระครูศีลวราภรณ์ ในการนำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจ และใช้ร่วมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เพื่อลดละเลิกอบายมุข โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่การศึกษาคือ ชุมชนวัดโนนเมืองที่มีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตฺิโ) เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน และสมาชิกภายในชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวประกอบการศึกษา การเลือกบุคคลให้สัมภาษณ์ หรือผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ที่เป็นเป้าหมายในการให้ข้อมูลคือ ๑) พระสงฆ์ ได้แก่ พระครูศีลวราภรณ์ พระภิกษุสามเณรในวัดโนนเมือง ๕ รูป ๒.กรรมการวัด มีจำนวน ๘ คน ได้แก่ กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๒) ไวยาวัจกรครูใหญ่ และผู้หญิงกรรมการวัด ๓) ผู้นำชาวบ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ๔) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม จำนวน ๔ คน ๕) กรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ สมาชิกภายในหมู่บ้าน ๖) สมาชิกภายในโครงการ หรือตัวแทนกลุ่มทั้ง ๔ กลุ่ม ๗) ชาวบ้านทั่วไปที่อาวุโสชุมชน ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิคในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชน ผ่านการสนทนา การบรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม โดยให้มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ คือ ชุมชนปลอดอบายมุข โดยขั้นตอนกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ชุมชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น กิจกรรมการพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากผลสรุปการวิจัยพบว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชน^{๕๗}

^{๕๖} พระมหาวิสมัญญา ทูยไธสงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๔), หน้า ๒๕.

^{๕๗} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตฺิโ), วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

๒.๕.๑๑ พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคม และบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคล การวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถืออุดมคติวัตร เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์ นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และอื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๕๔}

๒.๕.๑๒ วุฒินันท์ กันทะเตียน ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลจากการวิจัยพบว่า พระไตรปิฎกได้บัญญัติความบริสุทธิ์แห่งสงฆ์ไว้ ๒ ส่วน คือ ส่วนพระธรรมวินัย เป็นแม่แบบที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติทั้งในส่วนการศึกษาพระธรรม การปฏิบัติธรรม การเผยแผ่พระสัทธรรม และการรักษาธรรม และส่วนของปาริสุทธิศีล ๔ เป็นหลักการพิจารณาตามเหตุผลตามความเหมาะสม คือ การพิจารณาเทียบเคียงตรวจสอบ หลักพิจารณาโดยอนุโลม หลักการวิเคราะห์ และผลปฏิบัติเอง โดยรวมทั้งสองส่วนคือ หลักธรรมและหลักศีล ถ้าพึงในแง่ประโยชน์ในข้อธรรมนั้น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์เป็นสมณะเพศที่อาศัยก่อนข่าวจากชาวบ้าน พระสงฆ์ยอมอำนวยการตอบแทน ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่าง และเสนอแนะให้แนวทางในการดำเนินชีวิตแก่บุคคล ชุมชน ส่วนข้อศีลมุ่งเน้นเพื่อสำหรับฝึกหัดขัดเกลา ให้จิตใจบริสุทธิ์หมดจดพ้นเครื่องเศร้าหมอง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ครองจิตใจของมหาชนหมู่มาก การประพฤติปฏิบัติจึงต้องมีความเหมาะสมกับตัวสงฆ์เอง และพร้อมที่จะเกื้อกูลประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย^{๕๕}

^{๕๔} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๔๔), หน้า ๖๐.

^{๕๕} วุฒินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

๒.๕.๑๓ วันชัย ปานจันทร์^{๖๐} ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามหลักอริยสัจทั้ง ๔ ประการ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี เพราะการอนุเคราะห์เป็นการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์หรือการดับทุกข์ให้แก่คนอื่น และยังเป็นการแก้ไข ป้องกัน ฟื้นฟู พัฒนาด้านศักยภาพของเยาวชน และเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมตามกระบวนการคือการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หาสาเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดทุกข์ และหาทางที่จะพ้นจากความทุกข์นั้น ดังนั้นหลักธรรมอริยสัจจึงเห็นวิถีทางแห่งการแก้ปัญหาเพราะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อหาแนวทางแก้ไขสาเหตุ หรือดำเนินการช่วยเหลือเพื่อขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละบุคคล การนำหลักธรรมอริยสัจต้องชี้แจงปัญหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบของปัญหา การแก้ไขปัญหา และหนทางดับปัญหาให้หมดไป การช่วยเหลือชาวบ้านจึงเป็นหน้าที่พระสงฆ์ เพราะหลักพุทธธรรมจะเน้นการเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน เกิดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ไม่เบียดเบียนต่อกัน และช่วยเหลือเมื่อเห็นคนอื่นตกทุกข์ ให้ดำรงอยู่ด้วยกันอย่างสันติความสงบ^{๖๑}

ผู้วิจัยได้สรุปว่า การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นงานของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้างานที่เขียนมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอาจมีหลายลักษณะ เช่น เป็นตำรา สารานุกรม พจนานุกรม นามานุกรม ดัชนี รายงานสถิติ หนังสือรายปี บทความในวารสาร จุลสาร ประเด็นข้อที่สำคัญก็คือรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น^{๖๒} ผู้วิจัยจะต้องทำการสำรวจอ่านทบทวนอย่างพิถีพิถันระหว่า ทักษะในความสำเร็จของการทำวิจัยขั้นตอนนี้คือ ทักษะในการสืบค้นหาสารนิเทศจากแหล่งต่าง ๆ และทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ในเรื่องที่จะทำการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถหลีกเลี่ยงการทำวิจัยซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีในเรื่องที่จะทำการวิจัยอย่าง

^{๖๐} วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^{๖๑} พระปิยะ ปิยธมฺโม, “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖.

เพียงพอ และได้เห็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของตน ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีหลักฐานอ้างอิงเพื่อสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัย ช่วยสร้างคุณภาพและมาตรฐานเชิงวิชาการให้แก่งานวิจัย

ผู้วิจัยสรุป แนวคิด ทฤษฎีในภาพรวมทั้งหมด คือ บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน จากบทบาทพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานต่างๆ ได้ดำเนินงานในกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคล และสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยในแต่ละชุมชนซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อคุณประโยชน์ต่อประชาชน หรือสังคมคฤหัสถ์ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์นั้น มีบัญญัติไว้ว่า เป็นผู้ให้ธรรมทาน คือการให้ธรรม เป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความทุกข์ ความขัดข้องต่างๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมด้วย สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันใหญ่สถาบันหนึ่งในสังคมไทยย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ในตัว หรือจะว่าเกี่ยวข้องตลอดเวลาก็ได้ โดยมีบทบาทในทางสังคมเองบ้าง พฤติกรรม กิจกรรม และกิจการต่างๆ ที่พระสงฆ์กระทำมีผลกระทบต่อสังคมไปด้วยบ้าง ความเป็นไปในสังคมมีผลต่อสถาบันสงฆ์บ้าง เพราะฉะนั้น จึงเป็นการหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระธรรมคำสอนก็ตาม หรือพระสงฆ์ ในรูปสถาบัน หรือวัดวาอารามก็ตาม จะต้องเกี่ยวข้องกับสังคม เป็นต้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการศึกษา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษายบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตอำเภอทอง จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ทั้งนี้โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ ขอบเขตการศึกษา
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การทดสอบเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ขอบเขตการศึกษา

๓.๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ขอบเขตเนื้อหาภาคสนามที่มุ่งศึกษายบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงโดยพระสงฆ์ ซึ่งได้แก่ผู้วิจัยเองและคณะสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง

๒) ขอบเขตเนื้อหาภาคสนามที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตอำเภอทอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และ

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด เช่น การจัดกิจกรรมด้านการศึกษา สุขภาพ เสริมสร้างรายได้ และชุมชนเข้มแข็งเป็นต้น

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

๓.๑.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๓.๑.๓ ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ๑๒ หมู่บ้าน ในเขตตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๗,๔๒๐ คน โดยการใช้สูตร ยามาเน่ ได้จำนวน ๓๘๐ คน และพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในตำบลทุ่งแล้ง รวมทั้งหมด จำนวน ๑๔ รูป ซึ่งได้แก่ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระลูกวัด ในการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓.๑.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา กำหนดระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึง เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ ประชากร คือ ๑) ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น ๗,๔๒๐ คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง ตารางสูตรยามาเน่ ปรากฏได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๐ คน ๒) พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในตำบลทุ่งแล้งซึ่งรวมทั้งหมด จำนวน ๑๔ รูป ซึ่งได้แก่ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระลูกวัด

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทุ่งแล้ง ๑๒ หมู่บ้าน จำนวน ๓๘๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายจนกระทั่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ประชากรครบตามที่กำหนด โดยการใช้สูตรของ TARO YAMANE^๑

$$n = \frac{N}{1 + (Ne^2)}$$

$$n = \frac{7,420}{1 + (7,420 \times 0.05^2)}$$

$$= ๓๗๕.๕๔ \text{ หรือ ไม่ต่ำกว่า } ๓๘๐$$

$$n = \text{ประชากรกลุ่มตัวอย่าง}$$

^๑ชมพู่ บุญเย็น. บทความสูตรของ ,Taro Yamane., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

Ne^2 = ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ๐.๐๕ ของกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๓ วิธีการสุ่มตัวอย่าง

๑) หมู่บ้านใช้การเลือกแบบเจาะจง ทั้ง ๑๒ หมู่บ้านในเขตตำบลทุ่งแล้ง

๒) ขนาดของตัวอย่างประชาชนที่เก็บในแต่ละหมู่บ้านใช้วิธีเทียบ

บัญญัติไตรยางศ์ เมื่อได้จำนวนแล้วใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

๓) พระสงฆ์ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และ พระลูกวัด รวม ๑๔ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ขึ้นมา ๒ ชุด คือ

๓.๓.๑ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม สำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓.๓.๒ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ กิจกรรมที่พระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีอะไรบ้าง

๑.๑ ที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์โดยตรง

๑.๒ ที่ดำเนินการโดยการพระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน

ตอนที่ ๒ ปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ๓ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด เช่น การจัดกิจกรรมด้านการศึกษา สุขภาพ เสริมสร้างรายได้ และชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

เกณฑ์การวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ๕ ระดับ (ของลิเคอร์ท์)^๒

๕	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
๓	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
๑	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ สภาพปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๓.๔ การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้ในการศึกษานี้ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดและมีความแม่นยำในการวัด ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ข้อมูลทฤษฎีเชิงวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แนวคิด และแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๔.๒ กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวชี้วัดระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๔.๓ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประมวลผล เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยทั้งหมด

^๒บุญชม ศรีสะอาด รศ.ดร., การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวิริยาสาสน์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๑.

๓.๔.๔ นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการ เพื่อขอรับคำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน ๓ คน คือ

(๑) ผศ.ศรี แนวรงค์ ตำแหน่ง อาจารย์บรรยายพิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(๒) ผศ. รวีโรจน์ ศรีคำภา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(๓) ผศ. พุนทรัพย์ เกตุวิรพงษ์ ตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ผู้เชี่ยวชาญทดสอบหาค่าความสอดคล้องกับเนื้อหา มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- +๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ๐ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) Index of concurrence^๗

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$$\sum R = \text{ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$IOC = \text{ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา}$$

ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ ๐.๕ หรือมากกว่า หมายความว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าน้อยกว่า ๐.๕ หมายความว่า ข้อคำถามนั้นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือตัดทิ้งไป เพราะถือว่าเป็นข้อคำถามที่ขาดความตรงตามเนื้อหาหรือมีความตรงตามเนื้อหาต่ำเกินไป

โดยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเกิดความเที่ยงตรงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Expert) และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น จากการทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรที่กำหนดไว้

^๗รัตนะ บัวสนธ์ ดร., การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงปริมาณ, (กรุงเทพมหานคร : คอมแพคท์พรีน จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ (แอลฟา) ของครอนบาค (Cronbach) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในตำบลทุ่งแล้ง จำนวน ๒๐ รูป โดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ จึงได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความมั่นคงเท่ากับ ๐.๘๖ ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นสูง

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยวิธีการ ดังนี้

๑) ทำการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ทั้งหมด ๑๒ หมู่บ้าน จำนวน ๓๘๐ ชุด ตามจำนวนของตัวอย่างที่กำหนดไว้ในแต่ละหมู่บ้าน โดยการเทียบบัญชีผู้ใดตรงยงศ์ เพื่อทำการตอบแบบสอบถาม

๒) ติดตามและจัดเก็บแบบสอบถามเองทั้งหมด และได้รับแบบสอบถามคืนมาครบตามจำนวนที่แจกไป จำนวน ๓๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ดังตารางที่ ๓.๑

๓) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน ๑๔ รูป ที่เป็นพระในสังกัดวัดเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระลูกวัด ในเขตตำบลทุ่งแล้ง จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกและที่ได้รับคืน คิดเป็นร้อยละ

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	แบบสอบถามที่แจก	แบบสอบถามที่ได้รับคืน	คิดเป็นร้อยละ
บ้านศรีดอนไชย	๑	๕๐๕	๒๖	๒๖	๒๖	๖.๘๕
บ้านทุ่งแล้ง	๒	๗๒๒	๓๘	๓๘	๓๘	๑๐.๐๐
บ้านปากจอก	๓	๕๖๓	๒๕	๒๕	๒๕	๗.๖๓
บ้านปากจอกตะวันตก	๔	๕๕๔	๓๑	๓๑	๓๑	๘.๑๖
บ้านอ้ายลิ้ม	๕	๗๕๘	๔๐	๔๐	๔๐	๑๐.๕๒
บ้านผาจับ	๖	๖๖๕	๓๕	๓๕	๓๕	๕.๒๓
บ้านวังเลียง	๗	๗๖๑	๔๐	๔๐	๔๐	๑๐.๕๒
บ้านหาดผาคัน	๘	๒๒๖	๑๒	๑๒	๑๒	๓.๑๕
บ้านปากจอกตะวันออก	๙	๖๘๐	๓๖	๓๖	๓๖	๕.๔๗
บ้านศรีดอนไชย	๑๐	๖๕๗	๓๗	๓๗	๓๗	๕.๗๔
บ้านใหม่ปากจอก	๑๑	๔๕๕	๒๖	๒๖	๒๖	๖.๘๔
บ้านทุ่งทอง	๑๒	๕๖๖	๓๐	๓๐	๓๐	๗.๕๐
รวม		๗,๔๒๐	๓๘๐	๓๘๐	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๖.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนในการกรอก

๓.๖.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งหมด จำนวน ๓๘๐ ชุด นำมาวิเคราะห์ประมวลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และคำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๖.๓ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์โดยการแปลความหมายของคะแนนที่เป็นตัวเลข ให้อยู่ในลักษณะของการอธิบาย ดังนี้^๔

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๓.๖.๔ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม มาวิเคราะห์เนื้อหา และเรียบเรียงประเด็นให้เป็นที่ไปตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ดังนี้

๓.๗.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๗.๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ทั้งหมด ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัด เช่น การจัดกิจกรรมด้านการศึกษา สุขภาพ เสริมสร้างรายได้ และชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

^๔บุญชม ศรีสะอาด รศ.ดร., การวิจัยเบื้องต้น, หน้า ๑๐๐.

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตประชาชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

- ๑) ค่าร้อยละ (%)
- ๒) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X})
- ๓) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบตารางและมีคำบรรยายประกอบคำอธิบาย โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

%	หมายถึง	ค่าร้อยละ (Percentage)
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means)
S.D.	หมายถึง	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งขั้นตอนในการนำเสนอ ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คณะสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ที่เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ทั้งหมด ๑๔ รูป

๔.๑.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นเชิงคุณภาพ พบว่า บทบาทการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การส่งเสริม ด้านศีลธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม และหลักปฏิบัติตามทางสายกลาง เพื่อนำไปสู่ความพหิมิพอกินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบในการดำเนินการ มีทั้งที่พระสงฆ์ดำเนินการ ด้วยตนเองโดยตรง ที่พระสงฆ์ดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมทั่วไปที่พระสงฆ์ดำเนินการเอง เช่น การเทศนาในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ ส่วนที่พระสงฆ์ดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมทั่วไป เช่น การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ผลจากการกระทำตามบทบาทดังกล่าวของพระสงฆ์นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเรือนให้สะอาด การสร้างความอบอุ่นในครอบครัว การออมเพื่ออนาคต การเสริมสร้างชุมชนปลอดภัย การเสริมสร้างความสงบสุข เอื้ออาทร ไม่มีการทะเลาะวิวาทบาดหมางกันภายในชุมชน และการส่งเสริมให้

ประชาชนปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้มีความสุขทั้งกายและใจ มีงานทำมีรายได้พออยู่พอกิน มีสภาพแวดล้อมชุมชนที่สะอาด และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งนี้โดยแบ่งออกได้ตามหลักธรรม ๘ ด้าน ดังนี้

๑) **ด้านการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณี** ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา ทุกวันธรรมสวนะ การเวียนเทียน ปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา การอนุรักษ์สืบทอดประเพณีพื้นเมืองได้แก่ ประเพณีदानข้าวใหม่ ประเพณี “दानหลังหิงหนาวพระเจ้า” (ถวายฟืนสำหรับจุดไฟผิงกันหนาวแก่พระสงฆ์) เป็นประจำทุกปี ประเพณีบูชาข้าวก้อน (ข้าวปั้น) พิธีสะเดาะเคราะห์ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีนมัสการองค์พระธาตุปู่ ซึ่ง เป็นพระธาตุศักดิ์ของตำบลทุ่งแล้ง ประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติ

๒) **ด้านสุขภาพอนามัย** ได้แก่ การประสานงานกับสถานีอนามัยตำบลทุ่งแล้งและกลุ่ม อสม. เพื่อจัดวิทยากรมาอบรมผู้สูงอายุในด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย การตรวจสุขภาพประจำปีแก่ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไปการกำจัดลูกน้ำยุงลายเพื่อป้องกันไข้เลือดออก และร่วมมือกับโรงเรียนต่างๆ ในตำบลและสถานีอนามัย จัดให้นักเรียนประกาศข่าวและความรู้ด้านการรักษาสุขภาพอนามัย และการป้องกันโรคต่างๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ

๓) **ด้านสัมมาอาชีพ** ได้แก่ การประสานงานกับพัฒนากรประจำตำบล มาจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการค้ารงชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เช่น ส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้านด้านการสานกระซอนด้วยลวด ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบลมาจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตการเกษตร การปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ไร่บริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มรายได้ในอนาคต ประสานงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ป่าไม้ของแต่ละหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๔) **ด้านสันติสุข** ได้แก่ สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และตำรวจบ้าน โดยการบริจาคเงิน และวัสดุอุปกรณ์ดำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยฝึกบำเพ็ญจิตถาวนาในวันสำคัญทางศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนออกกำลังกาย และเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพที่ดี และป้องกันปัญหาเสพติด รณรงค์งดดื่ม งดเสพ งดจำหน่ายสุรา และสิ่งเสพติดในบริเวณวัด สถานศึกษา สถานที่ราชการ รณรงค์งดดื่มสุราและของมึนเมาในช่วง

เทศกาลเข้าพรรษา และส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อนำไปสู่การมีครอบครัวที่อบอุ่น

๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้เรื่องแนวทางการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ แก่ประชาชนในตำบล จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ให้แก่เด็กและเยาวชน มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนในตำบล มอบทุนการศึกษาปรีดีธรรมแผนกธรรมและสามัญ และจัดการบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและสายสามัญ

๖) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ สงเคราะห์ปัจจัยช่วยเหลือในงานศพต่างๆ ที่ได้ไปร่วมมอบปัจจัยและสิ่งของเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุในวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์จึงได้มีการจัดตั้งองค์ผ้าป่าสมทบทุนกองทุนผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน การเยี่ยมผู้ป่วยในโรงพยาบาลและมอบเงินช่วยเหลือเพื่อเป็นกำลังใจ การช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เช่น ไฟไหม้บ้าน น้ำท่วม ทั้งในและนอกเขตชุมชน

๗) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ได้แก่ การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งเลี้ยงเพื่อจัดพิธีรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ผู้สูงอายุ อบรมนักเรียนในเรื่องความกตัญญูกตเวทิตาในวันสำคัญต่างๆ จัดพิธีทำบุญตักบาตรและถวายราชสดุดีในงานวันแม่แห่งชาติ ส่งเสริมการพึ่งเทศมหาชาติ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับและผู้มีพระคุณ

๘) ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่ ร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชนพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่างๆ ประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชนในตำบลทุ่งเลี้ยงจัดงานทำบุญสักการะพระเจดีย์วัดทุ่งเลี้ยง เทศนา อบรมประชาชนเพื่อปลูกจิตสำนึกเรื่องความสามัคคีในหมู่คณะเป็นประจำในวันธรรมสวนะ

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เอง ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชนเข้า วัดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่พระสงฆ์ให้ไว้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้น กับประชาชนจากกระแสโลกาภิวัตน์และอิทธิพลของสื่อยุคใหม่

๔.๑.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี รองลงมา มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับประถมศึกษา รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย ด้านอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รองลงมา เป็นอาชีพรับจ้าง ด้านรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท ต่อเดือน รองลงมาอยู่ระหว่าง ๖,๐๐๑-๘,๐๐๐ บาทต่อเดือน

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ พบว่า ในภาพรวม ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆของวัด และด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ของทั้ง ๓ ด้านดังกล่าวข้างต้น พบว่า ๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ข้อ ๒) ด้านการเป็นแบบอย่างด้วยการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่าง ประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๔ ข้อ และระดับปานกลาง ๑ ข้อ ๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ประชาชนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ๔ ข้อ และระดับปานกลาง ๑ ข้อ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ระบุถึงปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์มีสื่อในการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงน้อย ประกอบกับกระแสของสื่อสมัยใหม่มีอิทธิพลสูงกว่า และวิถีชีวิตสมัยใหม่เต็มไปด้วยความเร่งรีบจึงเข้าวัดน้อยลง ประชาชนจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ของพระสงฆ์ ในขณะที่ทางฝ่ายพระสงฆ์ เองนั้น พระสงฆ์บางรูปก็มีวัตรปฏิบัติที่ไม่สมณะเท่าที่ควรด้วยอิทธิพลจากสื่อ และค่านิยมสมัยใหม่ ในด้านการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานนั้น พระสงฆ์ยังขาดข้อมูล ของหน่วยงานต่างๆทั้งด้านบทบาทหน้าที่ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ และมีเวลาจำกัดในการติดต่อ ประสานงาน เนื่องจากมีภารกิจของสงฆ์ที่ต้องดำเนินการจำนวนมาก รวมทั้งเวลาของพระสงฆ์กับประชาชน ไม่สอดคล้องกัน

สรุปข้อเสนอแนะ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีข้อเสนอแนะว่าพระสงฆ์ควรเน้นการอบรมปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างสมดุล พอประมาณ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และพระสงฆ์เองก็ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และควรประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มากขึ้น

๔.๒ ผลการวิจัยจากความคิดเห็นของประชาชนแบ่งออก เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ มีทั้งหมด ๓ ด้าน คือ ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆของวัด

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ

๑. เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	๑๗๑	๔๖.๑๐
หญิง	๒๐๙	๕๓.๙๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๙๐ และเพศชาย จำนวน ๑๗๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๖.๑๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ

๒. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๒๐-๓๐ ปี	๓๒	๘.๔๐
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๑๙.๗๐
๔๑-๕๐ ปี	๑๕๕	๔๑.๐๐
๕๑-๖๐ ปี	๘๒	๒๑.๕๐
๖๑-๗๐ ปี	๒๒	๕.๙๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ อายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๐ อายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๔๐ น้อยที่สุดอายุ ๖๑-๗๐ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๐

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม การศึกษา

๓. การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๒๖๕	๗๑.๗๐
มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย	๕๐	๑๓.๒๐
ปวช./ปวส.	๓๘	๙.๕๐
ปริญญาตรี	๒๓	๕.๗๐
ปริญญาโท	-	๐.๐๐
สูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป	-	๐.๐๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับประถมศึกษาจำนวน ๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๗๐ รองลงมามีการศึกษาที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๐ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๐ และระดับปริญญาตรี มีน้อยที่สุด จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๐

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

๔. อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	๘๖	๒๓.๒๐
รับจ้าง	๘๕	๒๒.๖๐
ค้าขาย	๖๖	๑๗.๘๐
ข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ บำนาญ	๕๕	๑๓.๗๐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๒๕	๖.๖๐
พนักงานบริษัทเอกชน	๔๕	๑๓.๒๐
อื่นๆ ไปรกระบุง.....	๑๔	๓.๘๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ ข้อมูลทั่วไปเป็นอาชีพนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๐ รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖๐ อาชีพค้าขายจำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๐ ข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ บำนาญ จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๐ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน ๔๕ คน

คิดเป็น ร้อยละ ๑๓.๒๐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๐ อาชีพอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๐

ตารางที่ ๔.๕ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม รายได้ ต่อเดือน

๕. รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท	๑๓๕	๓๖.๓๐
๖,๐๐๑-๙,๐๐๐ บาท	๘๕	๒๓.๒๐
๙,๐๐๑-๑๒,๐๐๐ บาท	๕๓	๑๓.๕๐
๑๒,๐๐๑-๑๔,๐๐๐ บาท	๔๕	๑๓.๒๐
๑๔,๐๐๑-๑๖,๐๐๐	๒๘	๗.๕๐
มีรายได้ต่อเดือนเกินกว่า ๑๖,๐๐๐ บาทขึ้นไป	๒๒	๕.๘๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ รายได้ต่อเดือนนั้นส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓๐ รองลงมาอยู่ระหว่าง ๖,๐๐๑-๙,๐๐๐ บาท จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๐ ๙,๐๐๑-๑๒,๐๐๐ บาท จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๐ ระหว่าง ๑๒,๐๐๑-๑๔,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๐ และ ๑๔,๐๐๑-๑๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๐ น้อยที่สุด คือ รายได้ต่อเดือนอยู่ที่ ๑๖,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๐

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ใน ๓ ด้าน ดังนี้

- ๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด
- ๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ดังปรากฏตามตารางที่ ๔.๖-๔.๘

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ใน ๓ ด้าน

ด้าน ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑	ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๐๕	.๗๒๓	มาก
๒	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด	๓.๗๕	.๘๕๓	มาก
๓	ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน	๓.๖๓	.๕๖๘	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๘๑	.๘๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔. ๖ พบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๘๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
๑	ท่านสามารถนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคม	๔.๑๑	.๖๕๖	มาก
๒	พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับท่านเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี	๔.๐๕	.๗๑๒	มาก
๓	พระสงฆ์สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อ让您นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้	๔.๑๒	.๗๐๘	มาก
๔	พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรมจริยธรรม	๔.๒๖	.๘๑๓	มาก
๕	ท่านคิดว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้วยความรู้จากหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๐	.๖๘๗	มาก
รวม		๔.๐๕	.๗๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๔.๐๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อันดับแรก คือ ประชาชนเห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม จริยธรรมคิดเป็น ($\bar{X}=๔.๒๖$) อันดับสอง คือ พระสงฆ์สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อ让您นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้ ($\bar{X}=๔.๑๒$) อันดับสุดท้าย คือ ประชาชนตอบว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้วยความรู้จากหลักเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=๓.๗๐$) สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด			
๖	พระสงฆ์ดำเนินการบริหารจัดการกิจการต่างๆภายในวัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๔๕	.๘๔๑	ปานกลาง
๗	พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ท่านอยากปฏิบัติตามและนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	๓.๖๔	.๘๓๓	มาก
๘	พระสงฆ์มีความเป็นนักพัฒนา คือ ชยัน ดูแลวัดและบริเวณโดยรอบให้มีความสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดีเสมอ	๓.๘๕	.๖๖๑	มาก
๙	พระสงฆ์ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของชุมชนเสมอ	๓.๖๘	.๕๕๓	มาก
๑๐	พระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ	๔.๐๗	.๘๖๕	มาก
	รวม	๓.๖๕	.๘๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อันดับแรกคือประชาชนตอบว่าพระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ ($\bar{X}=๔.๐๗$) อันดับสอง คือ การที่พระสงฆ์มีความเป็นนักพัฒนา คือ ชยัน ดูแลวัดและบริเวณโดยรอบให้มีความสะอาดมีสภาพแวดล้อมที่ดีเสมอ ($\bar{X}=๓.๘๕$) อันดับสุดท้าย คือ การที่พระสงฆ์ดำเนินการบริหารจัดการกิจการต่างๆภายในวัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=๓.๔๕$) สำหรับข้อที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน				
๑๑	พระสงฆ์เป็นผู้ของบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนในชุมชน	๓.๓๒	๑.๐๕๔	ปานกลาง
๑๒	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรในการให้ความรู้เรื่องต่างๆแก่ประชาชนจากภาครัฐ และเอกชน	๓.๕๖	.๘๘๕	มาก
๑๓	พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาของประชาชนในชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน	๓.๓๘	.๕๗๓	มาก
๑๔	พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้	๓.๘๒	.๕๗๘	มาก
๑๕	พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อันมีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของท่าน	๓.๖๕	.๕๐๕	มาก
รวม		๓.๖๓	.๕๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๖๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อันดับแรก คือ ประชาชนตอบว่าพระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้ ($\bar{X}=๓.๘๒$) อันดับสอง คือ การที่พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาของประชาชนในชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ($\bar{X}=๓.๓๘$) อันดับสุดท้าย คือ การที่พระสงฆ์เป็นผู้ของบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนในชุมชน ($\bar{X}= ๓.๓๒$) สำหรับข้อที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทั้งหมด ๓ ด้าน มีดังต่อไปนี้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน ๓๘๐ คน โดยส่วนใหญ่แล้ว จำนวน ๒๔๒ คน ไม่มีข้อเสนอแนะโดยคิดเป็น (ร้อยละ ๖๕.๒๐) ที่มีข้อเสนอแนะ จำนวน ๑๓๘ คน โดยคิดเป็น (ร้อยละ ๓๕.๘๐) ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า พระสงฆ์ควรอบรมสั่งสอนและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนให้รู้จักคำว่าพอประมาณ และดำเนินชีวิตไปอย่างพอเพียงไม่มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยทำให้เกิดเป็นนิสัยตลอดไป

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า พระสงฆ์ควรต้องสร้างแบบอย่างในระบบของการทำงาน ให้ความสำคัญ โดยจัดสถานที่ในวัดให้เป็นสัดส่วนมีความร่มรื่นและเป็นสถานที่นำจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีกว่าในปัจจุบัน

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยระบุว่าทางวัด คือ พระสงฆ์ควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ให้มากกว่านี้เพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ประสานงานด้านงบประมาณกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และส่วนราชการอื่น หรือหน่วยงานเอกชนต่างๆ เป็นต้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยศึกษากรณีของคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่ วัดอุประสงค์ในการศึกษา มี ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ทั้งนี้โดยใช้วิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อใช้เก็บข้อมูลมี ดังนี้คือ การสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ได้โดยการสุ่มแบบเจาะจงจำนวน ๑๔ รูป และ แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้มาจากการเลือกหมู่บ้านแบบเจาะจงทั้ง ๑๒ หมู่บ้าน ในเขตตำบลทุ่งแล้ง อำเภอทอง จังหวัดแพร่ มีจำนวนประชากร ๗,๔๒๐ คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง ตารางสุตรยามาน่ ปรากฏได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๐ คนจำนวนประชากร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

สรุปแนวคิดทฤษฎี บทบาทพระสงฆ์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ มีความศรัทธาและนับถือพระพุทธศาสนาจนพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและแก่นสารของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย เมื่อคนไทยตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นชุมชน จะมีวัดปรากฏในชุมชนนั้น เพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ อาศัยพระสงฆ์ให้การแนะนำสั่งสอน โดยนำหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางเพื่อค้นพบความจริงอันเป็นสัจธรรมในชีวิตของตนเอง และใช้หลักพุทธธรรมขัดเกลาจิตใจ ในอดีตพระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาท โดยตรงในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรมเพื่ออบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้มีแนวทางประพฤติ ปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน แต่ปัจจุบันสังคม มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างมาก พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน จึงมีความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในด้านการให้ความรู้ การประพฤติ ปฏิบัติ และการเป็นผู้ระดม

ทุนทรัพย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เปลี่ยนเป็นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางราชการ และเอกชนเข้าร่วมดำเนินการด้วย เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือหน่วยงานราชการอื่นๆ ต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จึงนับว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ได้มีหลายภาคส่วนเข้ามาร่วมดำเนินการ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมากขึ้น

ก. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ๑๔ รูป เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา มี ๓ ตอน เพื่อจะได้บรรยายเนื้อความดังนี้

๑) กิจกรรมที่พระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีอะไรบ้าง

พระสงฆ์ในเขตตำบลทุ่งแล้ง ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักธรรมทั้งหมด ๘ ด้าน คือ ๑) ด้านการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณี ๒) ด้านสุขภาพอนามัย ๓) ด้านสัมมาอาชีพ ๔) ด้านสันติสุข ๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ๗) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ๘) ด้านสามัคคีธรรม เพราะฉะนั้นพระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ได้มีการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนกับพระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ทำให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยยึดถือเอาหลักศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้มีการดำเนินการคุณภาพของชีวิตประชาชนอยู่อย่างมีความสุข จึงได้เน้นในการปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น และมีการประสานงานและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

๒) ปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริม ประสานงาน หรือไม่อย่างไร พระสงฆ์ตำบลทุ่งแล้ง ขาดแหล่งข้อมูลในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของประชาชนในแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้กิจกรรมของพระมีจำนวนน้อยลง และประชาชนหันเข้าวัดมีจำนวนน้อยลง

๓) ข้อเสนอแนะ คือ คณะสงฆ์ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของพระสงฆ์เพื่อทำหน้าที่ของพระที่ดีต่อประชาชนและพระสงฆ์ และให้มีการกิจกรรมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อจะได้ให้มีพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ข. ข้อมูลแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ๓ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย (= ๔.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรม จริยธรรม

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย (= ๓.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า พระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม และการร่วมมือประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย (= ๓.๘๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ให้ความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้

๔) ข้อเสนอแนะของคณะสงฆ์ ตำบลทุ่งแล้ง ควรให้พระสงฆ์รู้จักคำว่าพอประมาณและการดำเนินชีวิตไปอย่างพอเพียง และไม่มีการจ่ายอย่างฟุ่มเฟือย และต้องสร้างแบบอย่างอยู่ในระบบของการทำงานแต่ละหน่วยงาน และให้มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เช่น ในด้านงบประมาณและการจัดโครงการต่างๆ อย่าให้มีการทะเลาะ

๕.๒ อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาที่น่าเสนอว่าดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะขออภิปรายผลทั้งหมด ดังต่อไปนี้

ก. ในด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนจากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้ดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์เอง และโดยการประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ มาดำเนินการ ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าบทบาทของพระสงฆ์ยังมีความจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ภายใต้งานดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ นั้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การรณรงค์ให้ปลอดบាយมุขในชุมชน การเสริมสร้างความสงบสุข การเอื้ออารี หลีกเลี้ยงการทะเลาะวิวาทบาทหมางกันภายในชุมชนการจัดสภาพแวดล้อมบ้านเรือนให้สะอาดเพื่อสุขอนามัยที่ดี การส่งเสริมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ให้พออยู่พอกิน การปรับปรุงชุมชนให้มีความสะอาด และมีความปลอดภัยในชีวิต

และทรัพย์สิน การสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมและ ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิมลญาณ ฑูยไชยสงค์^๑ บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชนศึกษา กรณี : กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ประชากรกลุ่ม/ตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่กลุ่มสังฆะ ออมทรัพย์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๓ ปีขึ้นไป และมีสถานก่อตั้ง กลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาสเป็นประธานกลุ่มหรือเป็นที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง คือ กลุ่มสังฆะ สะสมทรัพย์ เพื่อสร้างทุนชุมชนส่งเสริมการไว้เนื้อเชื่อใจ และการสื่อสัต์ต่อกัน นำไปประยุกต์ หลักทรวาธรรม พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมองค์ชุมชนด้วยการเป็นผู้ปลูก โดยอาศัยบทบาท ดังกล่าวในการส่งเสริมกิจกรรม ขึ้นแนะนำเตรียมการ ขึ้นก่อตั้งการดำเนินกิจกรรมการจัดตั้งกลุ่ม สังฆะสะสมทรัพย์ การให้การเรียนรู้ และขึ้นดำเนินกิจกรรม มุ่งหมายให้ความเข้มแข็ง และส่งเสริม คุณธรรมให้คำปรึกษาเกิดสวัสดิการแก่สมาชิก จนเกิดการพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่งซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการ ในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการใน จังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองอยู่ใน ระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง”

^๑พระมหาวิมลญาณ ฑูยไชยสงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔, หน้า ๒๕.

^๒พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๓พระชนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ค. ผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ การศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับ สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่พบว่าพระสังฆาธิการ เห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์ คือ การขาดความรู้ของพระสงฆ์ สิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่างๆ ที่ดึงความสนใจไปจากเรื่องคุณธรรมจริยธรรมส่วนด้านของพุทธศาสนิกชน เห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์มากที่สุด คือ การที่ประชาชนขาดความใส่ใจ สนใจในเรื่องศาสนา คนไม่เข้าวัด รองลงมาคือ พระสงฆ์บางรูป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

๑.๑) ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้พระสงฆ์ในอำเภอทอง ปั้นที่อื่นๆ เพื่อให้ได้รับทราบ เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๑.๒) ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ และชุมชนให้มากขึ้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๓) ควรมีการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และสื่อที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑) ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กว้างขึ้นเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนของบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ชัดเจนขึ้น

๒.๒) ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเพื่อให้พระสงฆ์และประชาชนร่วมกันศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ปีที่ ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

—————. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

ก. หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การกร่วม
ส่งเสริมการเกษตร. พุทธศักราช ๒๕๔๔

กระทรวงศึกษาธิการ. เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตรที่พึ่งพาตนเอง สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บึงสีดินและพัสดุภัณฑ์,
๒๕๔๕.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เชียงใหม่. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร :
พิมพ์ครั้งที่ ๒๕๔๕.

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคอนของ
ประเทศไทย ปี ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐ โรงพิมพ์เชียงใหม่, ๒๕๑๕.

ฉัตรสุทธิย์ นาดสุภา. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๑๗.

ประเวศ วะสี. ปาฐกถาป้วย อิงภากรณ์ ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และ
ศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒.

ปริญญช พิบูลศราวุธ. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการศึกษา. โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ๒๕๔๓.

พินิจ ลาภานานนท์. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๒.

- พระราชวรมนี. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมล คีมทอง, ๒๕๒๗.
- พระไพศาล วิสาโล. อานาจและยุทธวิธีไร้ความรุนแรง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.
- _____. ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- _____. การพัฒนาที่ยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๓.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช, ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร : มปป., ๒๕๒๕.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้า. ๒๕๔๔.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร รศ.ดร., จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.
- สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์. ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภัคธรรม, ๒๕๔๔.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ดร., พุทธสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๓.
- สมพร เทพสิทธา. การพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖.
- สนธยา พลศรี ผศ., ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- สวนดุสิตโพล. โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพมหานคร ๒๕๕๐, บทคัดย่อ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐,

ข. วิทยานิพนธ์

ชัยรินทร์ ชวีวิสุทธิ. “ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ”. วิทยานิพนธ์พุทธมหาบัณฑิต :
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ธัญพร พงษ์โสภณ. “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชน
ชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสจังหวัดกาญจนบุรี)”. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ. “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชน
ที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.

วุฒินันท์ ก้นทะเตีย. “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”,
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑

พระครูสังฆรักษ์พัศวีร์ ชีรปัญญา, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์:
ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระชนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์. “การวิจัยบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปะ
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.

พระมหาสมชาย เกิดแก้ว, “พระพุทธศาสนาในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ศึกษาเปรียบเทียบการ
ดักบาตรของพุทธศาสนิกชนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และอำเภอศรี
ประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

พระมหาวิมลบุญญา ทูยไชสงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี :
กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติสโร)”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔.

พิศวง ธรรมพันทา, “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำชุมชนของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๕.

ยุทธพงษ์ แสงโสดา, “บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะสามทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สมคิด เฟื่องอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทฤษฎีของพระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕.

ค. บทความ/สาระสังเขปออนไลน์

นพพงษ์ บุญจรจิตรคุลย์. **ภาวะบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://school.obec.go.th/sup_br3/zx_11.htm [๑๕ พ.ย. ๒๕๕๔].

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ : **การพัฒนาในชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://comdev.ricr.ac.th/elearning.htm> [๑๕ พ.ย. ๒๕๕๔

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. ผศ. ศรี แนวรงค์	ตำแหน่ง อาจารย์บรรยายพิเศษมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
๒. ผศ. พูนทรัพย์ เกตุวีรพงศ์	ตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและ
วิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ภรรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
๓. ผศ. รวีโรจน์ ศรีคำภา	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ภรรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ คอ ๑๑๒, ๐๘๖-๔๒๘๘๖๗๑๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๔/๐๑๖

๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ศรี แนวรงค์

ด้วย พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ ฉายา อธิปญฺญวณฺณ นามสกุล แสนคำ นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลองจังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระเมธีธรรมาลังการ, ผศ.ดร. และดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาทือทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานนุยุต, ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ. ๖๑๓๓.๘/๐๑๑๑

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ศศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์

ด้วย พระครูสุจริตธรรมนิวิฐ ฉายา อธิปญโญ นามสกุล แสนคำ นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทองจังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาความหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระเมธีธรรมาลังการ ,ศศ.คร. และดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ศศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๑๒๐

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.วีโรจน์ ศรีคำภา

ด้วย พระครูสุจริตรรมนิวาส ฉายา อธิปญฺโญ นามสกุล แสนคำ นิตยระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลองจังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระเมธีธรรมาลังการ ,ผศ.ดร. และดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์

**เชิญผู้เป็นวิทยากรอบรมสัมมนา, เชิญผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา
และกำหนดการ**

ที่ พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอรำธนาเป็นประธานเปิดการอบรมสัมมนา
กราบเรียน พระเมธีธรรมดลัการ ผศ. ดร., ผู้รัการการเจ้าคณะจังหวัดแพร่

เนื่องด้วย กระทบ พระครูสุจิณธรรมนิวิฐ พระนิตตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคณะธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคณะภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ กระทบ จึงขอรำธนา ท่านเจ้าคณะพระเมธีธรรมดลัการ ผศ. ดร., ผู้รัการการเจ้าคณะจังหวัดแพร่ และเป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เมตตามาเป็นประธานเปิดการอบรมฯ ให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

กราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความเคารพ

(พระครูสุจิณธรรมนิวิฐ)

พระนิตต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่

เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

ที่ พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นวิทยากรอบรมสัมมนา
เจริญพร คุณ โยมอาจารย์ ดร.ปรีชาต บุญญาวิวัฒน์

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพรท่านอาจารย์ ดร.ปรีชาต บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและขอความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

ที่ พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นวิทยากรอบรมสัมมนา
เจริญพร อาจารย์วีฑูร กาแก้ว

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามกรอบงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพรท่านอาจารย์อาจารย์วีฑูร กาแก้ว ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชน โดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสทุ่งแล้ง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

ที่ พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง

อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๕๔๑๕๐

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญท่านผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมอบรมสัมมนาในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ

เจริญพร ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกท่านในเขตตำบลทุ่งแสง

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแสง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ โดยมี ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมาลังการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ปารีชาติ บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ สพท.แพร่ เขต ๒ และหน่วยงานราชการ มาร่วมงานเป็นวิทยากรในการอบรมในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแสง และประกอบกับเป็น การดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ ของพระครูสุจินธรรมนิวิฐ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยดี

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพร ท่านผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาดังกล่าว ณ ศาลาการเปรียญวัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ภายในวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น.- ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป จึงขอเรียนเชิญเจริญพรอบรมตามวันเวลาดังกล่าว โดยพร้อมเพียงกันนี้ และหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากทุกท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร.แพร่

เจ้าอาวาสทุ่งแสง

ที่ พิเศษ /๒๕๕๔

๘๖

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญท่านผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมอบรมสัมมนาในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมและแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ

เจริญพร ผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนประชารัฐวิทยาการ

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชน
และประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจ
พอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์โดยมี ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมาลังการ
ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ปาวิชาติ บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ สพท. แพร่ เขต ๒ และหน่วยงานราชการ มาร่วมงานเป็นวิทยากรในการอบรม
ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็น
การดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ ของพระครูสุจินธรรมนิวิฐ
เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยดี

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพร ท่านผู้อำนวยการ คณะครูและ
นักเรียนโรงเรียนประชารัฐวิทยาการ ได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาและพร้อมด้วยขออนุญาตยืมสื่อโปรเจกเตอร์เพื่อใช้
เป็นสื่อประกอบการบรรยายในการอบรมสัมมนาดังกล่าว ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง
จังหวัดแพร่ ภายในวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น.- ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
จึงขอเรียนเชิญจากทุกท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่

เจ้าอาวาสทุ่งแล้ง

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์นิตินันต์ท่านเป็นวิทยากรอบรมสัมมนา

กราบเรียน พระชายชาญ โชติธมฺโม

สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย กระผม พระครูสุจิตฺตธรรมนิวิฐุ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ กระผม จึงขออาราธนา ท่านพระชายชาญ โชติธมฺโม เมตตามาเป็นวิทยากรการอบรมฯ ให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง **ในวันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ศาลากาเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่** ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

กราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุจิตฺตธรรมนิวิฐุ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่

เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

วัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง
อำเภอคลอง จังหัดแพร่
๕๔๑๕๐

๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นวิทยากรอบรมสัมมนา

เจริญพร คุณ โยมอาจารย์ ดร.ปรีชาต บุญญาวิวัฒน์

สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแสง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแสง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพรท่านอาจารย์ ดร.ปรีชาต บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง ในวันศุกร์ ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง อำเภอคลอง จังหัดแพร่ ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและขอความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่

เจ้าอาวาสวัดทุ่งแสง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๑๔๐

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

๘๕

วัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง
อำเภอทอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นวิทยากรอบรมสัมมนา
เจริญพร อาจารย์วิฑูร กาแก้ว
สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแสง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแสง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพรท่านอาจารย์อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแสง **ในวันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป** ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแสง ตำบลทุ่งแสง อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและขอความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสทุ่งแสง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

๕๐

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญท่านผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมอบรมสัมมนาในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมและแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ (ครั้งที่ ๒)

เจริญพร ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกท่านในเขตตำบลทุ่งแล้ง (ครั้งที่ ๒)

สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจินธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชน
และประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษา
เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ โดยมี ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมา
ลังการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ สพท.แพร่ เขต ๒ และหน่วยงานราชการ มาร่วมงานเป็นวิทยากร
ในการอบรมในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบ
กับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ ของพระครูสุจินธรรมนิวิฐ
เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยดี

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพร ท่านผู้นำชุมชนและประชาชน
โดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาดังกล่าว ณ ศาลาการเปรียญ
วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ภายในวันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐
น.- ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป จึงขอเรียนเชิญเจริญพรอบรมตามวันเวลาดังกล่าวโดยพร้อมเพียงกันนี้ และหวังว่าจะ
ได้รับความร่วมมือจากทุกท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูสุจินธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

๕๑

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญท่านผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมอบรมสัมมนาในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมและแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ

เจริญพร ผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียน โรงเรียนประชารัฐวิทยาการ

สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชน
และประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษา
เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ โดยมี ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมา
ลังการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ปาโรชาต บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ สพท.แพร่ เขต ๒ และหน่วยงานราชการ มาร่วมงานเป็นวิทยากร
ในการอบรมในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบ
กับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ ของพระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ
เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยดีอีกครั้ง

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพร ท่านผู้อำนวยการ คณะครูและ
นักเรียน โรงเรียนประชารัฐวิทยาการ ได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาและพร้อมด้วยขออนุญาตยืมสื่อโปสเตอร์เพื่อใช้
เป็นสื่อประกอบการบรรยายในการอบรมสัมมนาดังกล่าว ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง
จังหวัดแพร่ ภายในวันศุกร์ ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น.- ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป จึงขอเรียน
เชิญจากทุกท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ

เจริญพร

(พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

ที่ จร. พิเศษ /๒๕๕๔

๕๒

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญท่านผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมอบรมสัมมนาในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมและแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ

เจริญพร ผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียน โรงเรียนปากจอกวิทยา

สิ่งที่มาด้วย กำหนด โครงการ อบรมสัมมนา

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชน
และประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษา
เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ โดยมี ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมา
ลังการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ปาวิชาติ บุญญาวิวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษานิเทศก์ สพท.แพร่ เขต ๒ และหน่วยงานราชการ มาร่วมงานเป็นวิทยากร
ในการอบรมในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง
และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรมงานวิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ ของพระครูสุจิต
ตธรรมนิวิฐ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยดีอีกครั้ง

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพร ท่านผู้อำนวยการ คณะครูและ
นักเรียน โรงเรียนประชารัฐวิทยาการ ได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาและพร้อมด้วยขออนุญาตยืมสื่อโปสเตอร์เพื่อใช้
เป็นสื่อประกอบการบรรยายในการอบรมสัมมนาดังกล่าว ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง
จังหวัดแพร่ ภายในวันศุกร์ ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ เวลา ๐๘.๐๐ น.- ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป จึงขอเรียน
เชิญจากทุกท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ

เจริญพร

(พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง

ที่ จร.พร. พิเศษ /๒๕๕๔

๕๓

วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง
อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๕๔๑๕๐

๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ขี้มื่ออุปกรณ์โปรเจกเตอร์
เจริญพร รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตแพร่

เนื่องด้วย อาตมาภาพ พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ พระนิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ได้มีการกำหนดให้มีการจัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง ในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในเขตตำบลทุ่งแล้ง และประกอบกับเป็นการดำเนินงานตามการอบรม เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ที่ผ่านมาของปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ในการนี้ อาตมาภาพ จึงขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญเจริญพรท่านอาจารย์อาจารย์วิฑูร กาแก้ว ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชน โดยทั่วไปในเขตตำบลทุ่งแล้ง **ในศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔** ณ ศาลาการเปรียญ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาเมตตาอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูสุจิตธรรมนิวิฐ)

พระนิสิต ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร. แพร่
เจ้าอาวาสทุ่งแล้ง

เบอร์โทรศัพท์

๐๘๕-๒๖๖๒๓๔๐

กำหนดการ

โครงการ อบรมสัมมนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ

ณ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

วันอาทิตย์ ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๔

เวลา ๐๘.๓๐ น. – ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียนเข้ารับการอบรม
เวลา ๐๙.๐๐ น. – ๐๙.๓๐ น.	ประธานฝ่ายสงฆ์เปิดโครงการอบรมสัมมนา โดยท่านเจ้าคุณอาจารย์พระเมธีธรรมาลังการ เจ้าคณะจังหวัดแพร่ประธานกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เปิดโครงการและให้โอวาทกล่าว เปิดโครงการฯ
เวลา ๐๙.๓๐ น. – ๑๐.๐๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดย ท่านอาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษาพิเศษ สพท.แพร่ เขต ๒
เวลา ๑๐.๐๐ น. – ๑๑.๐๐ น.	บรรยายความรู้ เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริฯจัดกลุ่มสัมมนาและ ติดตามผลการดำเนินงานสรุปผลโดย ท่านอาจารย์ ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์
เวลา ๑๑.๐๐ น. – ๑๒.๐๐ น.	บรรยายสรุปการอบรมฯ โดย พระครูสุจินธรรมนิวิฐ นิสิตพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มจร.วิทยาเขตแพร่
เวลา ๑๒.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน / เสร็จการดำเนินโครงการ

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

กำหนดการ

โครงการ อบรมสัมมนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฯ
(ครั้งที่๒ ติดตามผลการดำเนินงาน)

ณ วัดทุ่งแล้ง ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่
วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๔

เวลา ๐๘.๓๐ น. – ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียนเข้ารับการอบรม
เวลา ๐๙.๐๐ น. – ๐๙.๓๐ น.	ประธานฝ่ายสงฆ์เปิดโครงการอบรมสัมมนา โดยท่านพระครูสุจินธรรมนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแล้ง ให้โอวาทกล่าวเปิดโครงการฯ
เวลา ๐๙.๓๐ น. – ๑๐.๐๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง พุทธธรรมนำชีวิต โดย พระอาจารย์ชายชาญ โชติธมฺโม วัดทุ่งแล้ง
เวลา ๑๐.๐๐ น. – ๑๑.๐๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง วิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดย ท่านอาจารย์วิฑูร กาแก้ว ศึกษาพิเศษ สพท.แพร่ เขต ๒
เวลา ๑๑.๐๐ น. – ๑๒.๐๐ น.	บรรยายความรู้ เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริฯ จัดกลุ่มสัมมนาและติดตามผล การดำเนินงานสรุปผล โดย ท่านอาจารย์ ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์
เวลา ๑๒.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน / เสร็จการดำเนินโครงการ

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลง

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์คณะพระสงฆ์ รูปภาพการสัมภาษณ์คณะสงฆ์
และรายชื่อคณะสงฆ์ ตำบลทุ่งแล้ง

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ซึ่งใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาเท่านั้น ขอให้ท่านได้โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้มาจะเก็บไว้เป็นความลับ แล้วจะทำลายเมื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นลง มี ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ กิจกรรมที่พระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๒ ปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริม และประสานงานหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณคุณที่ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ๑๔ รูป
เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

คณะสงฆ์ตำบลทุ่งแต้จำนวน ๑๔ รูป ได้ร่วมกันสัมมนาในกลุ่มย่อยเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๐ น. ณ วิหารวัดทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ จังหวัดแพร่

ผู้วิจัยได้ออกไปสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและพระลูกวัดในเขตตำบลทุ่งแต้ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๕.๓๐ น. ณ วัดวังเลียง ตำบลทุ่งแต้ จังหวัดแพร่

ผู้วิจัยได้ออกไปสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและพระลูกวัดในเขตตำบลทุ่งแล้ง เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๙.๓๐ น. ณ วัดใหม่เจริญธรรม ตำบลทุ่งแล้ง จังหวัดแพร่

ผู้วิจัยได้ออกไปสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและพระลูกวัดในเขตตำบลทุ่งแล้ง เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๑๕.๐๐ น. ณ ศรีดอนไชย ตำบลทุ่งแล้ง จังหวัดแพร่

รายชื่อคณะสงฆ์ ตำบลทุ่งแสง

ลำดับ	ชื่อ	ฉายา	วัด
๑	พระครูสุจินธรรมนิวิฐ	อธิปญฺโญ	ทุ่งแสง
๒	พระชายชาญ	โชติธมฺโม	ทุ่งแสง
๓	พระวุฒิชัย	คัมภีรปญฺโญ	ทุ่งแสง
๔	พระครูสมคิด	ธมฺมรโต	ศรีดอนไชย
๕	พระอธิการบุญหลัง	รกฺขิตธมฺโม	ปากจอก
๖	พระอธิการวิสุทธิ์	อินฺทปญฺโญ	โพธิสาร
๗	พระณัฐวุฒิ	กตปญฺโญ	ผาจ๊ับ
๘	พระภาณุพงษ์	อภิวฑฺฒโน	ผาจ๊ับ
๙	พระหวน	ถิรปญฺโญ	วังเสียง
๑๐	พระเกตุมงคล	ปริชาโน	วังเสียง
๑๑	พระอธิการหล้า	จิตฺตมโน	หาดผาคัน
๑๒	พระอธิการฝัด	สิริปญฺโญ	ใหม่เจริญธรรม
๑๓	พระสมพล	สุทฺธาโส	ใหม่เจริญธรรม
๑๔	พระฝัด	ปญฺญาวุฑฺฒโต	สำนักที่พักสงฆ์ปู่ต๊ับ

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามความคิดเห็น

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน :

กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

แบบสอบถามวิทยานิพนธ์

เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน :

กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยซึ่งใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น ขอให้ท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน โดยใส่เครื่องหมายถูกลงในวงเล็บหน้าข้อความและในช่องที่ท่านเลือก ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจะเก็บไว้เป็นความลับแล้วจะทำลายเมื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นลง

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๑) การให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การเป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆของวัด

๓) การสนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

()

ชาย

()

หญิง

๒. อายุ

()

๒๐ – ๓๐ ปี

()

๓๑ – ๔๐ ปี

()

๔๑ – ๕๐ ปี

()

๕๑ – ๖๐ ปี

()

๖๑ – ๗๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย
 () ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/วิชาชีพชั้นสูง () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโท () สูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป

๔. อาชีพ

- () เกษตรกรรม () รับจ้าง
 () ค้าขาย () ข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ บำนาญ
 () พนักงานรัฐวิสาหกิจ () พนักงานบริษัทเอกชน
 () อื่น ๆ โปรดระบุ

๕. รายได้ต่อเดือน

- () ๓,๐๐๐ – ๖,๐๐๐ บาท () ๖,๐๐๑ – ๙,๐๐๐ บาท
 () ๙,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท () ๑๒,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท
 () ๑๕,๐๐๑ – ๑๖,๐๐๐ บาท
 () มีรายได้ต่อเดือนเกินกว่า ๑๖,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอคลอง

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
๑	ท่านสามารถนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคม					
๒	พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับท่านเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี					
๓	พระสงฆ์สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ท่านนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้					
๔	พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรม จริยธรรม					
๕	ท่านคิดว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้วยความรู้จากหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๖	พระสงฆ์ดำเนินการบริหารจัดการกิจการต่างๆภายในวัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
๗	พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ท่านอยากปฏิบัติตามและนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต					
๘	พระสงฆ์มีความเป็นนักพัฒนา คือ ขยัน อดทนและบริเวณโดยรอบให้มีความสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดีเสมอ					
๙	พระสงฆ์ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของชุมชนเสมอ					
๑๐	พระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัด โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ					
ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน						
๑๑	พระสงฆ์เป็นผู้ของบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนในชุมชน					
๑๒	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรในการให้ความรู้เรื่องต่างๆแก่ประชาชนจากภาครัฐ และเอกชน					
๑๓	พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาของประชาชนในชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน					
๑๔	พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้					
๑๕	พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้ รับข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อันมีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของท่าน					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั้งหมด ๓ ด้าน

๑. ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....
.....

๒. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด

.....
.....
.....

๓. ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ
รูปภาพการดำเนินงานกิจกรรม
เนื้อหาธรรมะที่ใช้ในการเทศนา
การติดต่อประสานงาน

ภาพการดำเนินกิจกรรมการจัดอบรมเชิงสัมมนา
เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามแนวทางพระราชดำริฯ
เศรษฐกิจพอเพียงพอ ครั้งที่ ๑
เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ วัดทุ่งแล้ง ต.ทุ่งแล้ง อ.ลอง จ.แพร่

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระเมธีธรรมมาลังการ เจ้าคณะจังหวัดแพร่ และประธานกรรมการ
ที่ปรึกษา ได้มาเป็นประธานเปิดการอบรมและให้โอวาทธรรมแก่ผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาในครั้งนี้

ได้เชิญวิทยากรผู้มีความรู้มาถ่ายทอดความรู้แนวการปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

บรรยากาศโดยรวมของผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนา

ภาพการดำเนินกิจกรรมการจัดอบรมเชิงสัมมนา

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามแนวทางพระราชดำริฯ

เศรษฐกิจพอเพียงพอ ครั้งที่ ๒ (ติดตามผลการดำเนินการ)

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ วัดทุ่งแก้ง ต.ทุ่งแก้ง อ.ตอง จ.แพร่

พระครูสุจินธรรมนิวิฐ กล่าวเปิดการอบรมสัมมนาในครั้งนี้ได้บรรยายถึงเรื่องธรรมะ และ ความพอเพียงเลี้ยงชีพ

ได้เชิญวิทยากรผู้มีความรู้มาถ่ายทอดความรู้แนวการปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในอีกครั้งหนึ่ง และติดตามผลการดำเนินงานจากการที่ได้อบรมสัมมนาในครั้งที่ผ่านมา

บรรยากาศโดยรวมของผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนา

ภาพกิจกรรมต่างๆที่พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

กิจกรรมการเทศนาและการเผยแผ่

พระสงฆ์เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชน

พระสงฆ์เป็นผู้นำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชน
ได้รับรู้ และเข้าใจสามารถนำธรรมะเหล่านั้นไปเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง
เห็นชอบตามครรลองครองธรรม

กิจกรรมการส่งเสริมสนับสนุน

พระสงฆ์ร่วมเปิดป้ายโรงอาหาร โรงเรียนประชารัฐวิทยาคาร ต.ทุ่งแต้ อ.ดงจ.แพร่
เพื่อให้เป็นสิริมงคลสืบไป

พระสงฆ์เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐวิทยาคารเพื่อ
กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชน

พระสงฆ์ให้การสนับสนุนส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

เนื้อหาธรรมะที่ใช้ในการเทศนาหรือบรรยายในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เรื่อง กุลยธรรมนำมาสู่ความเป็นเศรษฐี

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถึงอุบายเลี้ยงชีพ และวิธีสร้างฐานะไว้ว่า ปฎิรูปการี ชูรา อุกุฐาตา วินุเทต ธนั แปลว่า “ผู้ขยัน หมั่นเอาธุระ ทำงานเหมาะแก่จังหวะ ย่อมหาทรัพย์ได้ ท่านเจ้า ประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา ไว้กล่าวถึงอุบายสงบจนไว้ที่น่าคิดและนำไปปฏิบัติตามว่า ผู้ใดก็ตาม

ถ้ามีเงินใช้ ได้เกินเกินเสีย อย่างนี้รวย

แต่ถ้าเสียเกินได้ ใช้เกินมี อย่างนี้จน

นอกจากนี้นักปราชญ์ท่านยังได้บอกสูตรสำเร็จหรือเคล็ดลับที่จะทำให้ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ นั้น ต้องหมั่นในธรรม ๔ ประการคือ

๑) ชื่อสัตย์สุจริต

๒) เป็นนิตย์ขยัน

๓) ประหยัดให้มัน

๔) หันพลังทางอุบาย

หรือถ้าจากกล่าวให้สั้นๆ เพื่อจำง่ายๆ ว่าอยากสมหมายให้ชวนขวยทำดี อยากเป็นเศรษฐีให้รู้จักประหยัด มนต์เศรษฐีต้องมีประจำตนในเรื่องของความเป็นเศรษฐี พระพุทธองค์ทรงสอนให้แก้ปัญหารุขเศรษฐีกิจให้หาอุบายสงบจน ด้วยปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้หัวข้อที่ชื่อว่า ทิฎฐิ รัมมิภัตถ ประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบันทันตาเห็น อย่างแน่นอน ถ้าหากลงมือปฏิบัติตาม มี ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น

๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมการรักษา

๓) กัลยานมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี

๔) สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตแต่พอควร

แต่เพื่อให้จดจำกันง่ายๆ จึงสรุปเป็นหัวใจของมนต์เศรษฐีไว้ว่า อะ อุ กะ สะ แปลถอดความว่า ขยันรักษาคดี มีกัลยาณมิตรเลี้ยงชีวิตเหมาะสม

หลักธรรม ๔ ประการนี้ สามารถจัดเข้าในหลัก เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างทรัพย์ สร้างฐานะให้มั่นคงเช่นกัน มนต์ข้อที่ ๑ อุ ขยันหา

๑. **อุฏฐาน สัมปทา** ได้แก่ ขยันหา ไม่เกียจคร้านในการเลี้ยงชีพ คนเราถ้ามีความขยันหมั่นแล้ว ไม่ต้องไปเที่ยวรคน้ำมนต์ ไม่ต้องสะเดาะเคราะห์ ไม่ต้องต่อชะตา ก็มีบุญนำพาว่าสนาก็ นำส่ง แต่ถ้าเกียจคร้าน ไม่ขยันทำงานแล้ว ไปเที่ยวรคน้ำมนต์ ให้เขาพ่นน้ำหมากใส่หัว เพื่อให้รวยเป็นเศรษฐีและก้าวหน้า นั่นอย่าไปหวัง ก็นับวันแต่จะสาละวันเตี้ยลง เช่นผู้หญิงบางคนก็ขยันเขาเหมือนกัน แต่ขยันลาป่วยเป็นนิจ ลากิจเป็นประจำ ข้างฝ่ายชายก็กลัวจะน้อยหน้าก็เลยหันมาขยันมา เข้าลักษณะว่า ศุภร์มา เสาร์ถอนอาทิตย์นอนจันทร์ อังคารมา พุธขาด พฤหัสพาตฯ แล้วอย่างนี้ชีวิตจะสดใสไฟโรจน์ได้อย่างไร เพราะทุกอย่างผลจะคืนนั้นอยู่ที่เหตุ หยาดเหงื่อที่นั่นแหละคือน้ำมนต์วิเศษอันศักดิ์สิทธิ์ที่สุด

ฉะนั้น หากประสงค์เป็นเศรษฐี หัวใจ สำคัญแรกคือ ต้องขยัน คนโบราณบอกว่า ขยันมาจากคำว่า ขายัน คนขยันจะต้องใช้ขายันพื้นเพื่อทะยานก้าวสู่ไปข้างหน้า แต่ถ้าขี้เกียจไม่ใช้ขายันใช้สันหลังยิบ คือ นอนหลับอยู่เรื่อยเชียว จึงต้องเดือนตนอยู่เสมอว่า หลังเขามีเอาไว้สู้ฟ้ามิใช่ว่ามีเอาไว้นอนอย่างเดียว โปรดจำไว้ว่า
ไม่มีใครเป็นเศรษฐี เพราะความขยันทั้งนั้น คนขยันมีเสน่ห์คนขี้เกียจมีเสน่ห์ดมนต์ข้อที่ ๒ อา รักษาดี

๒. **อา รักษาสัมปทา** ได้แก่ รักษาดี ไม่สุรุษสุร่าย หรือจับจ่ายไม่จำเป็น มิฉะนั้นจะเข้าในลักษณะที่ท่านกล่าวว่า ขยันแต่ไม่ประหยัด ขจัดความสนใจไม่ได้เมื่อท่านสู้อุตสาหะขยันหามาได้ก็อย่าลืมหาการบัญชีชีวิตให้เรียบร้อยเพราะชีวิตจะอยู่ดีมีสุขทุกสถาน ต้องทำชีวิตให้มี 3 รายคือ

รายรับ ทางเข้า รายจ่าย ทางออก รายเหลือ ทางอยู่

ดังนั้นอะไรที่เกินความจำเป็นต้องยับยั้งใจไว้บ้างอย่าเป็นโรคน้ำลายไหลอยู่เรื่อยเห็นอะไรก็ตาโตอยากได้ ก็ไม่มีวันรวยเพราะหาได้เท่าไรไม่สำคัญสำคัญที่เหลือเกินเท่าไรต้องถือคติว่า ประชณีวิบัติประหยัดวิบูลย์ ชีวิตก้าวหน้าจึงจะสมบูรณ์พูนสุข

มนต์ข้อที่ ๓ กะ กัลยาณมิตร

๓. **กัลยาณมิตตตา** ได้แก่มีกัลยาณมิตร คือ มีเพื่อนดี ไม่ชักชวนไปในทางที่เลี้ยวไหลฝักใฝ่ในอบายมุข ไม่คบคนที่จะนำพาหยาบมาสู่เราการเลือกคบคน ในทางพระพุทธศาสนา ถึงกับวางไว้เป็นหลักการข้อแรกๆ ของสิ่งที่เรียกว่า มงคลชีวิต การเลือกคบคนเป็นมงคล ชีวิตอย่าง ท่านต้องเข้า ความหมายของคำว่ามงคล ก่อน

มงคล แปลว่า เหตุนำมาซึ่งความดี เหตุนำมาซึ่งความสุขและความประสบผลสำเร็จในชีวิต มีถึง ๓๘ ประการ แต่ในที่นี้ขอนำมาเสนอเพียง ๒ ประการ คือ

๑. อาเสวนา จ พาลานํ แปลเป็นใจความว่า อย่าคบคนพาล เพราะคนพาลพาไปหาผิด เกิดทุจริตในภายหลัง คนโบราณท่านกล่าวเป็นสุภาษิต ห่างสุนัข ให้พอสอก ห่างวอก (ลิง) ให้พอวา ห่างพาลาให้ห่างโยชนํ

๒. ปณทิตานญจ เสวนา แปลว่า ให้คบแต่บัณฑิต เพราะบัณฑิตเขา ไปหาผล ถ้าเราคบบัณฑิต คบคนดีไว้เป็นเพื่อน เราก็พลอยมีผลดีไปด้วย เพราะมีโอกาสซึมซับความดีของเขาเข้าสู่ตัว แต่ถ้าคบคนชั่วไว้เป็นมิตรเราก็จะมีความเสียหาย ไปด้วย น่าเหมือนตายไปด้วยเช่นกัน มนต์ข้อที่ ๔ สะ เลี้ยงชีวิตอย่างมีคุณค่า

๔. สมชีวิตา ได้แก่เลี้ยงชีวิตเหมาะสม ไม่เสียเงินได้ไม่ใช้เงินมีแต่ใช้ให้พอดีกับฐานะ หากท่านดำเนินชีวิตดั่งว่ามานี้ชีวิตของท่านจึงจะมีคุณค่า เพราะถ้าขาดความพอดี ท่านจะเป็นหนี้ยืมสินเข้ามา เหตุหนึ่งก็เกิดจากความไม่รู้จักพอดี ที่เรียกว่า ฟุ้งเฟ้อ ทำหน้าใหญ่ใจเดิม

ฉะนั้น จงพอใจตามมี ยินดีตามได้ ขณะใดไม่มีสิ่งที่เราชอบก็จงชอบสิ่งที่เรามี แล้วท่านจะมีความสุข ถ้าไม่รู้จักพอดี หย่อนดี หรือ เกินตัวดีแล้ว ท่านจะมี แต่ความทุกข์

จึงสรุปได้ว่า คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิต ชนิดที่ว่า มั่งมีศรีสุข นั้น ต้อง ขยันหา คือ ขยันทำมาหากิน บางคนขยันกินแต่ไม่ขยันหา ชีวิตจึงเกิดปัญหา หาได้มาแล้วต้องรักษาดี รักษาฝืน ไม่ดีมันก็หมด

เรื่อง เศรษฐกิจดีตามวิถีพุทธ

เศรษฐกิจดีตามวิถีพุทธ คือ เศรษฐกิจมีขมิมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการไม่เบียดเบียนกัน

ครั้งที่พระพรหมคุณาภรณ์(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาธรรมเรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” ว่า สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มีขมิมาปฏิบัติเนื่องด้วยมีระบบชีวิตหรือวิถีชีวิตในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มรรค นั้นชัดเจนแล้วว่า มีขมิมาปฏิบัติ เช่น สัมมาอาชีวะและสัมมาอื่น ๆ คือความถูกต้องและความพอดีความเป็นมีขมิมา คือ ความเป็นกลางๆ เป็นความพอดีนั่นเอง ในทรรสนะดังกล่าวได้เสนอความคิดเห็นให้พิจารณาว่าความจำเริญทางเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่งนั้นมีอยู่และเป็นไปเพื่ออะไรกันแน่ถ้าหากไม่ใช่เป็นไปเพื่อการเพิ่มพูนคุณภาพแห่งชาติของประชาชนแล้ว ก็ไม่น่าจะถือได้ว่าเป็นความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงแท้จริง ความเชื่อมประสานระหว่าง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” กับ “เศรษฐศาสตร์พอเพียง” อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามารถเกี่ยวโยงและเชื่อมประสานเป็นแนวเดียวกันอย่างเหมาะสมเพราะเกิดจาก “สัมมา” และความไม่เบียดเบียนกันทั้งมนุษย์และธรรมชาติ “ความพอเพียงความพอดี” แสดงให้เห็นถึงความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นและสรรพสิ่งในโลก เป็นสมณะในความสันโดษซึ่งเป็นมรรคที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีงามและมีความสุขอันยั่งยืน ซึ่งตรงกันข้ามกับเศรษฐกิจกระแสโลกที่ประกอบด้วย เร้าร้อน แข่งชิง เอรัดเอเปรี๊ยะ โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์และกำไรเป็นหลัก ชนิดที่เรียกว่า “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ซึ่งมีใช้วิธีการที่จะทำให้ตนเองและสังคมมีความมั่งคั่งและความสุขที่ถาวรได้

“เศรษฐกิจ” ตามแนวพระราชดำรินั้นมีเป้าหมายสำคัญที่การพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลให้สอดคล้องไปกับพัฒนาสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง เช่น มีความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทร ความสามัคคี ความร่วมมือกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รักษาวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในลักษณะพึ่งพิงอาศัยกันไม่ทำลายกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์อยู่ดีทุกชีวิตอยู่ดี ธรรมชาติยั่งยืน”

หลักการสำคัญของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ “โภชนมตฺตณฺณุตตา” และในโอวาทปาติโมกข์ ที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาได้ กล่าวถึง “มตฺตณฺณุตตา จ ภตฺตสมฺ” คือความเป็นผู้จักประมาณในการบริโภค การรู้จักประมาณคือการรู้จักพอดี “มตฺตณฺณุตตา” คือการรู้จักประมาณและพอดีในการบริโภคซึ่งเป็นหลักสำคัญในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจาก

พระราชดำริเช่นเดียวกันที่มุ่งเน้นให้ทุกชีวิตมีความพอดีและพอเพียงในการบริโภค ประเด็นสำคัญของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริที่สอดประสานกันคือการมุ่งเน้นที่คุณภาพชีวิตและคุณค่าของมนุษย์เป็นเบื้องต้น เพื่อเป็นปัจจัยนำไปสู่เป้าหมายระดับสูง คือ สัมปรายิกัตถะอันเป็นประโยชน์และคุณค่าทางจิตใจจนถึงปรมาตถะประโยชน์ถือเป็นเป้าหมายสูงสุด

หลักธรรมที่เกื้อหนุนเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม

เศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมมีจุดมุ่งเน้นที่สำคัญอยู่ที่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ด้วยเหตุที่ว่าหากผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่มีจริยธรรม ขาดจริยธรรมผู้ผลิตก็จะเอาเปรียบผู้บริโภค เป็นต้นว่าผลิตสินค้าไม่ได้มาตราไม่มีคุณภาพ ปลอมแปลงสินค้า ผู้บริโภคเองก็ไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบบริโภคสินค้าที่ผลิตด้วยความหลงระเริง กลับกลายเป็นว่าเสียหายทั้งสองฝ่าย มิใช่แต่เท่านั้นยังมีผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมอื่นๆ อีก หลักธรรมที่เกื้อหนุนเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมที่กล่าวถึงในที่นี้มี ๒ ประการ คือ

๑. **สติ** ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่ผล่อการควบคุมใจไว้กับจิตหรือกุ่มจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง การจำการงานที่ทำและคำที่พูดแม้ได้นาน ผู้มีสติจึงต้องนึกคิดพิจารณาก่อนทำและหรือขณะทำเพื่อให้ชีวิตอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม

๒. **ปัญญา** ความรู้ทั่ว ปรีชารู้เหตุผลความรู้ความเข้าใจชัดเจน ความเข้าใจแยกแยะได้ในเหตุผลซั่วดี มีคุณมีโทษ มีประโยชน์ไม่มีประโยชน์ ความรู้ที่จะบริหารจัดการจัดแจงสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามดั่งนั้น ปัญญา จึงทำหน้าที่กำจัดที่ไม่ดีสิ่งเกินความจำเป็นออกไปจากชีวิตเพื่อให้ชีวิตมีความเป็นไปอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสิ่งที่ถูกต้อง มุ่งอรรถคือ ประโยชน์ตนประโยชน์ผู้อื่นและปรมาตถะประโยชน์เป็นหลักยึดความถูกต้องไม่ยึดความถูกใจ

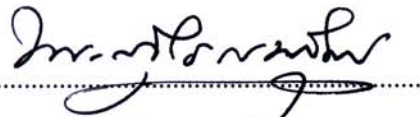
หลักธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจตามวิถีพุทธ

มีคำกล่าวที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข” หมายความว่า มนุษย์กับงานต้องมาด้วยกัน ต้องทำงานเพื่อประกอบอาชีพให้มีความสุขอย่างพอเหมาะพอควรและงานที่จำเป็นต้องเป็นงานที่ปราศจากโทษไม่ทำตนเอง สังคมสภาพแวดล้อมให้เดือนร้อนรู้จักวิธีการหาทรัพย์วิธีใช้ทรัพย์ เรียกว่า หาเงินเป็น ใช้เงินเป็นตามความเหมาะสม

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูสุจินธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ)
- เกิด : วันอาทิตย์ที่ ๒ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๗
- ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ ๒ บ้านทุ่งเลี้ยง ต.ทุ่งเลี้ยง อ.ลอง จ.แพร่
๕๔๑๕๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดทุ่งเลี้ยง ต.ทุ่งเลี้ยง อ.ลอง จ.แพร่ ๕๔๑๕๐
- อุปสมบท : วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๙ นักธรรมเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดแพร่
: พ.ศ. ๒๕๕๒ จบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์
(พธ.บ.) สาขาวิชาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตแพร่
- เข้าศึกษา : มิถุนายน ๒๕๕๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดทุ่งเลี้ยง ต.ทุ่งเลี้ยง อ.ลอง จ.แพร่ ๕๔๑๕๐
- ประสบการณ์ : เป็นเจ้าคณะตำบลทุ่งเลี้ยง อำเภอลอง จังหวัดแพร่
: เป็นเจ้าอาวาสวัดทุ่งเลี้ยง ตำบลทุ่งเลี้ยง อำเภอลอง จังหวัดแพร่
: เป็นพระวินยาธิการอำเภอลอง จังหวัดแพร่
: เป็นพระธรรมทูตประจำอำเภอลอง จังหวัดแพร่
: เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ร.ร.ประชารัฐวิทยาการ
ตำบลทุ่งเลี้ยง อำเภอลอง จังหวัดแพร่
: เป็นพระนักเผยแผ่ประจำอำเภอลอง จังหวัดแพร่

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(พระเมธีธรรมมาลังการ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์)

กรรมการ

(ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์)

กรรมการ

(ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระเมธีธรรมมาลังการ, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์

กรรมการ